

Informativno-političko glasilo

BN

Bunjevačke Novine

www.bunjevacke-novine.com

Subotica, april 2010. - Godina VI - Broj 58 - Cijena: 50 dinara

ISSN 1451-2505

9 771451 250009

USPILI SMO!

**SKUPILI SMO
POTRIBAN BROJ
POTPISA, AL NJI JOŠ
UVIK MOŽTE DAVAT
DO 21. MAJA
2010. GODINE**

Izađite na izbore 6. juna!

Informativno-političko glasilo
bunjevačke nacionalne manjine

Godina VI Broj 58

April 2010. godine

Cina 50 dinara

Izlazi prve nedilje u mjesecu

Izdavač:

NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI
CENTAR” - Subotica

Osnivač izdavača:

NACIONALNI
SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE
MANJINE

Direktor NIU „BIC” i

glavni i odgovorni urednik:

mr Suzana Kujundžić – Ostojić

Savit novina:

Mijo Mandić, Marija Šamu, Joso Poljaković

Tehnički urednik:

Ivan Stantić

Stalni saradnici:

Ana Vojnić Kortmiš, Livia Tričko Stantić,
Josu Poljaković, Desa Kujundžić, Marija
Horvat, Ružica Parčetić, Nikola Sedlak,
Dragan Tovarišić, Mijo Muić

Naslovna strana:

Uskrs

Adresa:

Trg cara Jovana Nenada 15/1,

24000 Subotica

Telefon/fax: 024 523-505

e-mail: bic@tippnet.rs

Tekući računi:

160-143270-73 i 335-16082-21

Štampa:

Rotografika Subotica

Tiraž:

1.000

Dizajn:

Studio Trid Beograd

Distribucija:

„Štampa sistem” - Beograd, „Press interna-
tional” - Novi Sad, „Futura plus” -
Zemun

Nacionalni savet

bunjevačke nacionalne manjine:

Kancelarija u Subotici:

Trg cara Jovana Nenada 15/5,

24000 Subotica

Telefon/fax: 024 554-881

e-mail: bns.scg@EUnet.yu,

bns.scg@panonn.net

Regionalna kancelarija u Somboru:

Staparski put br. 10, 25000 Sombor

Telefon/fax: 025 449-175

Poštivana čeljadi,

Prija svega čestitamo vam Uskrs i želimo da ga provedete s vašom familijom u veselju i zdravlju.

Što se tiče prikupljanja potpisa za poseban birački spisak - uspili smo! Uspili smo ono u šta su mnogi sumnjali - po-kupili smo više od 8 iljada potpisa za mjesec dana. Uspili smo zafaljujuć našim aktivistima koji su po kiši, ladnom vremenu pa i snigu išli od kuće do kuće i skupljali vaše potpise. Fala svima koji su nas podržali! Potpise su nam davali Bunjevci al i drugi narodi koji vikovima žive nuz nas. Fala puno i njima, jel su nam sotim pokazli da smo njim bili dobre komšije i da smo ovaki lip gest zavridili. I dok su se još brojali zahtivi prvi su se oglasili narodu oni koji su na skupljanju ti potpisa najvećma mešetarili i to za svoju korist. Nit njim je to prvi, nit posljednji put. Mi ćemo njim poručit da se Bunjevci i sami znadu strarat za se, ne moraje njim pomagat ničije političke stranke jel svoju već, Bogu fala, imadu.

S ovi pokupljeni 8 iljada potpisa uspili smo obezbidit direktno izbore za nov nacionalni savit. Oni koji su svoj poso radili pošteno i časno izbora se nemađu šta bojat, a oni koji su ujtru u jednoj stranki a do uveče već u drugoj razumlji-vo je da se zdravo staraje kako će svit opšte pripoznat po čem se oni to tako zdravo staraje za svoj narod.

Izbori će bit 6. juna (nedilja) i na njima mož glasat svako ko je dobio Rišenje da je upisan u poseban birački spisak Bunjevaca. Za one koji se još uvik nisu upisali mogu to uradit do 21. maja.

Fala našim čitaocima koji su se javljali iz Subotice, Sombora, Novog Sada, Titela, Italije, Kosta Rike... svi oni su tili samo jedno da uspijemo pokast svima DA BUNJEVCI ŽIVE!

I pokazali smo. Sad isprid nas još imamo izbore. Za nji se ne sekiramo zato što znamo da Bunjevci znadu razliko-vat rog od sviće!

Strana 5-6

Strana 7

Strana 8-9

Strana 10

Strana 12

Strana 14

Sadržaj

5-6

**Dobro je, al je odziv
Bunjevaca mogo bit i bolji**

7

**Pitanje bunjevačkog jezika
još uvik otvoreno**

8-9

Bunjevac iz Kosta Rike

10

Kad je dan kratak

12

Snaš Katini novi divani

14

Radujmo se Uskrsu

20

Irski susreti

24-25

Salašar

26-27

**Krpenjača odranila
reprezentativca**

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u mjesecu donese „Bunjevačke novine” pritplatite se na nji. Godišnja pritplata je 420 dinara.

Platit možete na naš tekući račun: 335-16082-21 (Metals Banka) sa naznakom za pritplatu.

Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.

Platit možete na naš devizni racun: IBAN: RS35335007010004868865; SWIFT: MBSORS22 sa naznakom za pritplatu (Metals Banka).

Posli uplate nazovite nas, kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

Република Србија
Министарство за људска
и мањинска права

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Minija u Srbiji

Srbija je plod našeg zajedničkog života

Upis u poseban birački spisak
i izbori za nacionalne savite
nacionalni manjina
Srbija 2010.

Dajte najbolje od sebe

Kako se upisat na poseban birački spisak?

Na poseban birački spisak možete se upisat tako što ćete popuniti Zahtiv.

Njega možete dobit u vašoj Opštini (Gradska kuća, II sprat, soba 213), ako živite na selu u misnoj zajednici a možete i pozvat slideće bunjevačke kulturne institucije di će vam pomoć da dođete do zahtiva i ako treba i da ga popunite.

Svoj potpis možete dat do 21. maja

SUBOTICA:

– Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine Otvoreni univerzitet, Trg cara Jovana Nenada 15, V sprat, tel: 024/554-881 i 524-964

– NIU „Bunjevački informativni centar”, Otvoreni univerzitet, Trg cara Jovana Nenada 15, I sprat, tel: 024 523-505

– Bunjevačka matica, Korzo 8, tel: 024/557-213

– Bunjevačka stranka Vojvodine, Otvoreni univerzitet, Trg cara Jovana Nenada 15, V sprat, tel: 024/533-494

SOMBOR:

– Regionalna kancelarija Nacionalnog savita. Staparski put 10 tel.: 025/449-175

KOMENTARI NA AKCIJU SKUPLJANJA POTPISA ZA POSEBAN BIRAČKI SPISAK

Dobro je, al odziv Bunjevaca je mogo bit i bolji

Velik i važan poso upisa na poseban birački spisak Bunjevaca koji će 6. juna birat novi Bunjevački nacionalni savit, je završen. Prikupljen je dovoljan broj upisani punolitni osoba. Evo kako niki od oni koji su se upisali sad komentarišu sve što je urađeno, el nije urađeno.

Pero Šimić (53), Subotica:

– Moglo se i bolje, samo se nisu svi Bunjevci odazvali pozivu da se upišu. Ne znam zbog čega nisu, a znam da se ovo radilo s dobrom namiro. Ne znam tačno šta bi se desilo da se nije upiso potriban broj ljudi, samo znam da ne bi bilo dobro za Bunjevce.

Roža Mikić (67), Subotica:

– Nisu se samo Bunjevci upisivali, ima nas puno iz mišani brakova i različiti nacija u brakovima. Ako smo uspili znači da smo bili složni. Mlađi su se manje upisivali, i oni su iz mišani brakova, al ima koje je to interesovalo, a ima i koje nije. Kad sam čula da se upisuje ja sam se prijavila. Jel treba znat i bunjevački jezik, i mađarski jezik, i srpski... svi smo izmišani i povezani.

Marijan Bašić (60), Subotica:

– Ja sam se ranije opridiljivo ko Jugosloven. Posli sam vidio da manjine padaje u drugi plan u odnosu

na većinski narod. Vidio sam da se to dešava i sa Bunjevcima, a nisam želilo da se ova nacija izgubi. Ljudi koji su

vršili upis trudili su se da dođu do nas, da pitaje dal želimo da se upišemo, vidilo se da akciju sprovede koliko je to u njevoj moći. I dosta dobro je urađeno. Ono malo trvenja što je bilo med Bunjevcima, i to je normalno, kogod je bacio klip kuruza med noge. Mladi su se manje upisivali, oni su više obuzeti svojim problemima, nisu zaposleni, žive na teret roditelja, pa onda ne mogu ni osnivat porodicu. Ja mislim da njim se baš u toj situaciji teško bilo upisivat.

Tilka Čovčić (80), Ljutovo:

– Ja sam stara, svedno mi je već diću, al Bunjevka sam. No, niki ljudi neće da se upišu, a mlade ništa ne interesuje kako će bit. Ne idem nigdi, neg su moji rodovi bili kod mene i kazali mi za ovo, i oni su odneli papir za mene. Ne znam šta bi bilo da se nije dosta upisalo, al virujem da ne smimo izgubit našu manjinu, kad možedu postojat Mađari, Hrvatai, zašto ne bi i mi Bunjevci. Mi matori ćemo umrit, a mladi ne cinu ništa, al morali bi se starat.

Lozika Tomić, Subotica:

– Upisala sam se, Bunjevka sam, al moj muž nije Bunjevac pa se

upiso, on je Srbin. Znam da je broj upisani malo prišo potriban broj, al ne znam dal su popisivači obalazili i mala mesta. Eto, moja sestra je bolesna i ne ide nigdi, kod nje nisu došli, a tila se upisat. Popisivači svi nacionalni manjina su obalazili kuće, al iza tog je bilo i caka. Mene su na privaru upisali na hrvatski spisak, i kad sam dobila rišenje, poništila sam to i upisala se na bunjevački. Čula sam da su Bunjevci uspili u ovom, a ja sam se bojala da neće. Međutim, dobro su se organizovali i bili uporni.

Etela Zavadovski, Subotica:

– Jedino mogu kast da se radujem što se uspilo i pozdravljam što je to tako. Jel znam šta bi se desilo da nije. Bunjevci su uvik bili prilagodljivi, i moj dida je uvik govorio, sa rogatim se ne vridi borit. To što su mladi manje bili zainteresovani za upis ja ne osuđivam, imadu oni

dosta obaveza el nemadu poso. Ovaku nebrigu države i društva o mladima nisam vidila nikad, a živila sam u prvoj Jugoslaviji i u ovim našim novim državama.

Josip Babijanović (26), Subotica:

– Tačno je da sam med manjim brojom mladi koji su se upisali. Upiso sam se i držim se onog što jesam, Bunjevcom. Bilo je dosta moji vršnjaka koji se nisu tili upisat jel se svega plaše, il ji ništa ne zanima. Mladi se misle kako da zarade novac i ništa više ji ne zanima. Puno nji i ne zna šta je ovo bilo, misle da je to nika obmana. Znam šta bi bilo da upis nije uspilo. Moglo je bit i bolje, al mnogi nisu tili da se upišu, a bilo je i iz drugi nacija koji su se uključili u upis, jel su tili da podrže Bunjevce.

Ana Čolaković (61), Subotica:

– Moj muž i ja nismo Bunjevci, Srbi smo, ali imamo prijatelje i

komšije Bunjevce koji su uvek spremni bili da nam pomognu u nevolji. Mi smo došli iz Hrvatske kad su tamo počele nevolje a Bunjevci su nas pomagali, oni su ljudi na pravom mestu, neće da prevare, ogovaraju...

Bunjevci su autohton narod, i

mi smo se sa njima nekako srodili. Moj muž je bio inicijator da upisom podržimo Bunjevce, želeli smo da pružimo Bunjencima bar ono što možemo. Učinili smo to bez ikakvog ličnog interesa. Moj muž je bio inicijator da se i ljudi oko nas upišu na birački spisak Bunjevaca.

Viktorija Jovetić (59), Subotica:

– Dosta se uspijlo, al to nije ono pravo, jel Bunjevaca ima daleko više. Virovati no da su na taj manji broj upisani uticali prithodni upisivači koji su agitovali na nji da su Bunjevci Hrvati. Tog je bilo, lično sam čula od

ljudi. Niki su se pokajali pa su se posli pripisali u Bunjevce. No, bilo je dosta nji koji nisu Bunjevci al su nas podržali i upisali se. Virujem da će se vremenom uviditi da su Bunjevci narod. Drago mi je što se uspijlo u ovom upisu jel ja sam Bunjevka i drago mi je da kadgod možem progovoriti našom ikavicom.

V. M.

16. MEĐUNARODNI SALON KNJIGA U NOVOM SADU

Bunjevačko izdavaštvo

Već po tradiciji, ko i svake godine, otvoren je 16. Međunarodni salon knjiga u Novom Sadu. Štand Pokrajinskog sekretarijata za kulturu i Pokrajinskog sekretarijata za propise, upravu i nacionalne manjine otvorio je pokrajinski sekretar za kulturu **Milorad Đurić**.

Tom prilikom je istako: „Izdavanja na jedanaest jezika i pet zavoda za kulturu vojvođanskih nacionalnih zajednica koji su prikazali svoja izdanja čine ovaj štand jedinstvenim, a njegovo jezičko i kulturno raznoglasje kreiraju jedinstvenu sliku. Štampana reč je jedan od osnovnih činilaca i čuvara kulturnog identiteta i tradicije, i ovakvo bogatstvo predstavlja ne samo dokaz uspešnog čuvanja tradicije, nego je i naša karta za budućnost. Zato podržavamo ovakve nastupe koje na najbolji način reprezentuju našu jedinstvenost, nastalu kroz mnoštvo jezika, kultura i tradicija”

Od 4. do 9. marta, kad je završen Salon knjiga održano je više prezentacija razni izdanja, divana s piscima, a gostovali su i pisci koji pišu na jezicima nacionalni zajednica u Vojvodini. I baš upravo čerez tog je ovaj Salon bio drugčiji za bunjevačku zajednicu, jel su se predstavili i naši stvaraoči. Svoj stvaralački opus imali su priliku predstaviti 8. marta, prvo pisci i pisci dičije književnosti u okviru predstavljene knjige „Poezije i pripovidaka za dicu na rumunskom jeziku”. Knjiga je sačinjena od stvaralaštva za dicu skupljena iz devet nacionalni zajednica Vojvodine, i biće lektira za četvrte razrede rumunskoj dici. Izdavač knjige je Zavod za udžbenike Beograd, a knjigu je priredila **Ileana Ursu**. U knjigi su zastupljene dve pisme **Gabrijele Diklić**, „Singerica” i „Sićanje na Uskrs”, i pripovetka **mr Suzane Kujundžić - Ostojić**, „Njuškinka”. Na promociji ovog vridnog dila divanila je **mr Suzana Kujundžić - Ostojić**, i istakla da joj je čast i zadovoljstvo što se bunjevački govor našo u knjigi za dicu. „**Nadam se da ćemo svojim dilima obogatiti ditiinstvo naši mali čitalaca.**” Za sve one koji ne znadu kako bunjevački zvuči pro-

čitala je pismicu **Gabrijele Diklić**, a o svojem pisanju za dicu kazala je da je ono nastalo nuz ditiinstvo njezine dice. To su pripovetke o jednom drugačijem vrimenu brez puno sigračaka al s puno mašte.

Istog dana predstavljena je i knjiga „Buni, Bunijevci, Bunjevci” **Mije Mandića**. Pozdravnu rič u ime Bunjevačke matice, koja je i izdavač ove knjige, održo je **Marko Marjanušić**, podprid sidnik ove institucije. O izdavaštvu na bunjevačkom jeziku divanila je i **mr Suzana Kujundžić - Ostojić**. Knjigu „Buni, Bunijevci, Bunjevci” predstavio je i **dr Aleksandar Raić** koji je ukratko upozorio na sudbinu mali naroda, a med njima i Bunjevaca. Autor knjige **Mijo Mandić**, divanio je lipo, pitko kroz ovo zanimljivo i raznostrano štivo i sproveo buduće čitaoce ovog dila, kroz istoriju Bunjevaca - koju je i napiso Bunjevac. Zastupajuć u njoj stav da su Bunjevci „svoji na svojem” puno prija neg od XVII vika, ko što se inače divani u ostalim dilima iste tematike.

U svakom slučaju, ovaj 16. Salon knjiga bio je „probijanje leda” za bunjevačko izdavaštvo. Koje i pored veliki materijalni problema postoji i čuva identitet, kulturu i jezik svojeg naroda. Ekonomska kriza bila je više neg uočljiva na Salonu, na kojem je bilo malo posetilaca a još manje su se knjige i kupovale. O teškoćama izdavača, prija svega ekonomski problema, ove godine nije bilo ni riči, a kamoli pridviđanja rišenja vake situacije. Izgleda da je ostalo sve na entuzijazmu i snalazljivosti svake zajednice ponaosob.

S. K. O.

NOV NAČIN FINANSIRANJA NOVINA NA JEZICIMA NACIONALNI MANJINA

Nova pravila i prava

Potprikladnica Vlade AP Vojvodine i pokrajinski sekretar za informacije **Ana Tomanova-Makanova** održala je 19. marta radni sastanak s pridsidnicima nacionalni savita nacionalni zajednica u Vojvodini i direktorima informativni kuća čiji su osnivači nacionalni saviti. Izneti su kriterijumi za obezbeđivanje dila sridstava iz budžeta AP Vojvodine za izdavanje novina koje izlaze na mađarskom, slovačkom, rumunskom, rusinskom, hrvatskom, romskom, ukrajinskom, bunjevačkom i makedonskom jeziku.

Nova odluka o dotacijama iz budžeta pridstavlja realizaciju odredbe iz Zakona o utvrđivanju nadležnosti Vojvodine, po kojem Pokrajinski sekretarijat za informacije ima obavezu da se stara o obez-

biđivanju dila sridstava za rad ovi javni glasila.

Sotim se stvaraje uslovi da pripadnici nacionalni zajednica ostvarivaje svoje pravo na javno informisanje na maternjem jeziku, pa će odluku o kriterijumima za sufinansiranje ovi pisani medija pripremit Pokrajinski sekretarijat za informacije, u saradnji sa na-

cionalnim savitima koji su osnivači ti medija.

Na početku Ana Tomanova Makanova je kazala kako je to treći sastanak povodom rišavanja kriterijuma finansiranja medija.

– **Cilj Vlade Vojvodine je da se zna šta se sufinansira u ovim medijima iz pokrajinskog budžeta, jer to su sredstva svih naših gra-**

đana. Tim sredstvima, mi imamo obavezu, a i hoćemo, da postignemo da svi naši građani, bez obzira na nacionalnu pripadnost i maternji jezik, imaju dostojan, aktuelan i savremen pisani medij na svim našim jezicima u Vojvodini – naglasila je Makanova.

Cilj je, dakle, da se jasno utvrde kriterijumi po kojima će se manjinski mediji finansirati, al i da se donesu novi propisi kako bi se videlo kako se ta sridstva i troše.

Misečne dotacije se izdvajaje za 21 list, a kako bi to tribalo ubuduće izgledat pridstavio je pomoćnik pokrajinskog sekretara za informacije **Kalman Kuntić**. Želja Pokrajine ko i ovog sekretarijata je da se održe stečena prava nacionalni zajednica u oblasti javnog informisanja i stabilnost u ovim medijima. S. K. O.

NA OTVORENOM UNIVERZITETU GOSTOVO LINGVISTA DR RANKO BUGARSKI

Pitanje bunjevačkog jezika još uvijek otvoreno

Na tribini Otvorenog univerziteta 25. marta je gost bio lingvista **dr Ranko Bugarski**, profesor Beogradskog univerziteta, s najnovijom knjigom „Evropa u jeziku” iz oblasti lingvistike. O njegovoj knjigi je divanio njezin urednik **Ivan Čolović** i **Dragan Rokvić**, direktor Gradske biblioteke u Subotici.

Med tušta pitanja posetilaca pažnju bunjevački čitalaca cigurno će privući ono koje se odnosi na bunjevački jezik i standardizaciju ovog jezika. Triba kasti da je dr Bugarski član Komiteta eksperata Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima Savita Evrope.

– **Bunjevački jezik Srbija nije uvrstila u 10 manjinski jezika, ali je on pomenut. Zaključak ili mišljenje Saveta Evrope jeste da Srbija dalje razmotri status bunjevačkog je-**

zika. Ta ista fomulacija je primenjena i na vlaški jezik. Ta pitanja se od strane Saveta Evrope smatraju još uvek otvorenim, bez pritiska, jer ove institucije ne vrše pritisak, samo daju sugestije šta treba dalje.

Što se tiče standardizacije jezika, ona nije čin nego proces, drugim rečima postavlja se pitanje, ako neki govor iz određenih razloga biva podvrgnut procesu standardizacije pitanje je onda da li će i kada će doći do tačke kada će proces biti završen, da se kaže, ovaj jezik je standardizovan, i sada ima sva prava po tom osnovu. A odgovor na to pitanje nije tako jednostavan, ono je donekle i političko pi-

tanje – kazao je dr Ranko Bugarski.

Dr Ranko Bugarski je na tribini iznio svoje mišljenje o srpskohrvatskom jeziku, koji po njemu još uvek postoji, o tom da se srpski piše ne samo ćirilicom neg i latinicom, a da je sve ostalo politika, ko i o rodnoj ravnopravnosti u srpskom jeziku koja se ne mož uvek primenit.

V. M.

JEDNA SASVIM „OBIČNA” ŽIVOTNA PRIČA

Bunjevac iz Kosta Rike

Uvrime skupljanja potpisa u posebne biračke spiskove stiglo nam je u redakciju „Bunjevački novina” i jedan e-mail podrške iz Kosta Rike. **Đorđe Čuvarđić**, naš Bunjevac, kojeg je život odno zdravo daleko od njegovog rodnog Sombora, razumio je kako se borimo za opstanak našeg naroda.

Kako je sam kazo, njegov potpis ne mož dat, al nam daje podršku i misli na nas. Ne mož čovik a da se ne zapita otkaleg naše čeljade tako daleko od svojeg rodnog grada, šta ga je tamo odvelo i kako tamo živi. Na sva ova pitanja dao nam je odgovor sam gospodin Đorđe Čuvarđić.

O tom Somboru ....

– Rodit sam 23. maja 1943. u Somboru, na salašu na Bezdanskom putu oko pet kilometri od varoši. Moj bača se zvao Sima a mama Janja, s nama u kući živio je i moj dida, Đena Čuvarđić. Postoji jedna knjiga, tu odigod iz trideseti godina prošlog vika, a naslov joj je: „Naseljavanje Bunjevaca u somborskoj okolini” i piše: „Porodica Čuvarđić, 1723. godine, jedan ogranak te familije imaju nadimak Kaure”, a to smo mi.

Od toliko uspomina od ranog ditinjstva pa do odlaska u Španiju, di je prvo živio Đorđe, ističe dvi stvari koje su na njegov ostavile nezaboravan utisak.

– Dobrota moji teta Katice i tetka Stipana Hornjaka je jedna od ti stvari. Oni su tu dobrotu usadili i svojoj dci, i mene je ko dite srce uvijek vuklo kod nji. Ne možem zaboravit ni dobrotu mojeg krizmanog kuma Sime i njegove žene Nene, koji žive na

Kljajićevom putu. Sima, dobar ko krv, al je uvijek volio tirat kera. I dan danas se čujem s njim da mi izdivani šta ima novo u Somboru, još i sad njim je salaš izmed varoši i Gradine.

Druga okolnost koju Đorđe ističe je njegovo školovanje i kaže:

– E, stvarno je velika istina: „Od kolvike pa do groba, najlipše je đaćko doba”. Imo sam privilegiju da sam pohado somborsku gimnaziju, s generacijom dobrom kaka se jedna pojavi u svaki sto godina. Moji škulski drugovi i drugarice, razred III/1 bio je skup divojaka i momaka čijem prijateljstvu, solidarnosti, drugarstvu su se divili i ostali razredi i cila zbornica. Još uvijek se svega sićam s nostalgijom.

Svoj rodni Sombor Đorđe ovako opisiva:

– Volim Sombor, njegove sokake pune zelenila i njegove parkove. Još uvijek, posli četrdeset i tri godine, mogu da ositim miris bođoša. Kad me ljudi u inostranstvu pitaju iz kojeg sam grada, ja uvijek kažem da sam iz najlipšeg grada na svitu. Zaslužujem da me oni ljudi iz Varmede naimenuju počasnim am-

basadorom Sombora – našalio se naš sagovornik.

Odlazak u Španiju

U Španiju je Đorđe oćo, kako kaže iz radoznalosti, mladalaćke želje da se istraži i oproba štogod novo i drugaćije od onog što zna.

– U Španiji sam živio osamnajst godina, od 1967. do 1985. godine. Prvi devet godina na siverozapadu, di sam se i oćenio Španjolkom i tu su mi rođena dica.

Najstariji sin se zove Esteban, on je šef sportske redakcije novina „Al Dia” iz San Josea, drugi je Đorđe, on je doktoriro društvene komunikacije na Universidad Autonoma u Barceloni i sad ima katedru na Universidad de Costa Rica, a treći, Slobodan je diplomiro žurnalistiku i turizam.

Za sad Đorđe ima jednu unuku, Slobodanovu ćerku. Njeva mater je umrla prije nekoliko godina od jedne ritke bolesti na krvnim sudovima. Nema šta, Đorđe ima na čeg bit ponosan, kad su njegova dica u pitanju. No, ima on i staru ranu na srcu čerez dice:

– Uvijek sam volio da imam jed-

nu ćerku i ona se rodila treća, prije Slobodana. Imala je ime Iluminada (Svetlana) i ona je bila ljubav moji oćiju, na ovom svitu bila je samo dvadeset miseci. Uvijek se sićam nje i srce mi se cipa.

U Španiji je Đorđe Čuvarđić lipo i brzo napridovo, 1976. godine odlazi na Kanarska ostrva i radi u hotelijerstvu. Već posli dvi i po godine dobija mjesto zaminika direktora i to hotela sa 864 kreveta.

Odlazak u Kosta Riku

No, nije uvijek u životu kako se planira. Puno posla, malo slobodnog vrimenta za sebe i familiju dovelo je do razvoda braka 1984. godine. I onda, se nastavlja njegova

KOSTA RIKA

Kosta Rika je mala zemlja od 51.000 kvadratni kilometri s četiri i po miliona stanovnika. Još 1949. godine ukidaje vojsku i novac za troškove odbrane i sve upućivaje za zdravstvo i obrazovanje. To je zemlja brez socijalni sukoba, al kako kaže Đorđe, stanovnici nisu velike rabadžije. Devedeseti godina počinja turistićki bum zafaljuć lipim plažama, vulkanima i tropskoj vegetaciji. Godišnje primaje oko dva miliona turista.

avantura. Uzima godišnji odmor, koji nije koristio tri godine i putuje u Izrael da obađe jedan kibuc. O tom Đorđe ovako divani:

– E, tu je početak mog puta u Kosta Riku. U mom avionu od Rima do Tel Aviva putovalo je jedno kostarikansko hodočašće u Svetu zemlju i nosili su jedan mali drveni kip ovdašnje Gospe, zaštitnice Kosta Rike. Pored mene je slučajno sio organizator putovanja i počnemo da divanimo. Tu upoznam i njeva dva biskupa, pozovu me na večeru po dolasku u Tel Aviv. Možda zbog tog što sam se brinio o jednoj njevoj bolesnoj gospođi, ljudi su me zavolili i pozovu me da dođem u Kosta Riku. Posli šest miseci boravka u kibucu letim za Sombor, pa kratak put u Španiju i marta 1985. slećem u Kosta Riku. Tu sam već dvadeset i pet godina.

– Kako sam na Kanarskim ostrvima počeo s hotelijerstvom, ode sam nastavio. Poslidnji deset godina radim ko hotelijerski konsultant. Potražnja je velika a dobro je plaćeno. Dajem i kursove za direktore hotela, šefovima hotelskog knjigovodstva, itd... Živim u jednom gradiću na pacifičkoj obali, dosta blizu panamske granice. Moja druga žena mi je Peruanka, dobro čeljade i dobra kuvarica. Nas zemljaka (mislim pritom na roditelje i odrasle za vreme SFRJ) ima malo, tu digod oko dvadesetak. Prije

nikoliko godina sastali smo se nas oko četrnaestoro, bilo je tu Slovenaca, Hrvata, Srba i ja sam bio jedini Bunjevac. Večeru je pripremila jedna Hrvatica, pa je bilo našeg ila, palačinte, pa čak i rakije. Za nas nije postojao rat, samo je bio usput pominut. Tili ne tili, to je bilo veće drugarstva, pa ako očete i spontanog bratstva jedinstva. Jesmol nika vrsta jugonostalgijara? Mož bit – objašnjava Đorđe.

Sićanje na polivače

– Polivanje je naš odviše lip običaj. Sićam se ko malo dite idem sa svojim pajtašima kod naši vršnjakinja. Umisto vodom, mi smo nosili bočice s parfimom, pa kad su sva dica prošla, te su curice nosile sto različiti mirisa. A mi smo tili da idemo zajedno s momcima, a oni ne daju nama: „Vi ste još uvijek balavci!“ E zbog tog sva su dica tila da odrastu da umisto parfima polivaju vodom. Kadgod bilo, sad se spominjalo! A svaki nekoliko godina katolički i pravoslavni Uskrs su padali u isiti dan, pa su na Vodeni ponediljak dica i momci i katolički i pravoslavni kuća išla zajedno i kod bunjevački i srpski divojčica i cura. Nikad se nije postavljalo ni virsko ni nacionalno pitanje, jednostavno nisu postojala – sića se naš sago-vornik.

O svojem poriklu Đorđe kaže...
– Šta sam? Bunjevac. Jel Bunjevac – Bunjevac. To su bili moji roditelji. I dida i majka. I njevi. Nisam od čeljadi što se busaje u prsa. Al ono s čim si se rodio, odrasto i uvijek ostane u tvojim sićanjima i u tvom srcu, to se ne da nikako iščupati. Neću da ulazim u geografsko–istorijske–političke rasprave, koje nigdi ne vode. Postoji jedna velika istorijska činjenica: stolićima (koliko pet–šet?) mi smo živili zajedno sa Srbima, Madžarima, Nimecima i drugim nacionalnostima. I kažem „živili zajedno“ poštivajuć jedni druge, sarađivajuć jedni s drugima i to brez rata. Sačuvali smo naš jezik, naše običaje, našu kulturu a da se nije prolila kap krvi. Niko s drugi strana rika neće nam kazat ko smo i šta smo. Mi smo miran na-

rod i volimo mir. Mali smo mi narod. Al naš ponos je velik!

Da obidem staze
svog ditiinstva....

– Daleko od tog da sam niki superpatriota, da se busam u prsa, al volim svoju zemlju, volim Srbiju, volim Vojvodinu, volim Sombor i našu čeljad. U četrdeset i tri godine putovo sam samo četiri puta u domovinu. Nikad nisam imo pasoš druge zemlje. Moj je izdat od naše ambasade u Meksiku. Cigurno ću u Kosta Riki ostavit stare kosti. Prije tog želio bi barem još jedamput da positim rodnu grudu. Moja žena nikad nije bila u Evropi, pa bi mogla naučit da igra bunjevačko kolo – našalio se za kraj divana Đorđe Čuvarđić, Bunjevac kaki se ritko susriće.

mr Suzana Kujundžić - Ostojić

Poklonjena pažnja ženama

Rukovodstvo Bunjevačkog kulturnog centra Bajmok nijednog trenutka ne zanemara činjenicu da su žene nosioci mnogi aktivnosti u njevim manifestacijama, pa je to pokazao i na Dan žena.

Tog dana je na prigodan način, skromnim poklonom i ukazanom pažnjom Bunjevački kulturni centar Bajmok odo priznanje svojim članicama.

B. E.

KAKO JE ANKICA ORČIĆ OČLA U ĐALU I NAPRAVILA UZORNO GAZDINSTVO

Kad je dan kratak

O Ankici Orčić koja živi u selu Đali, smo pisali lanjske godine. Ona je ode počela život bukvalno od nule i koja je danas priznata ko privrednik. Ništa joj ne manjka, samo joj je dan kratak

Ankica Orčić nije baš imala sriće u životu al danas čvrsto stoji na nogama. Tušta radi al i ima svašta. Sad je domaćica - privrednik, bila je ugostitelj radila i kod drugi, a onda je spakovala kufere i očla u Đalu. Imala je svoj restoran, mesaru i butik. Četri godine je pridavala u ugostiteljskoj škuli u Novom Kneževcu. Vridno je radila i kupila jednu staru kuću priko sto godina staru, i lipo je uredila.

– Zavolia sam – kaže Ankica – Đalu, tu je moj dom, moj mir. Kad se zaželim varoši, sat vrijeme vožnje i tamo ostanem par sati. Meni je dosta. Često odem kod ćeri Milene do Sombora, i onda sa unukama Tamarom i Milom prošetam „u tom Somboru“. Odem i do Ljutova, kod baće Bele, a onda se priko Tise ponovo vraćam u Đalu. Imam puno prijatelja u Ljutovu, porodica Miller je ta kod koje rado svratim posli proštenja.

Tu u Đali s njom živi mala Milana, koju je uzela na porodični smištaj. Ankica je vrlo humana osoba, poslišnjeg petka u misecu u starački dom u Novom Kneževcu odnese tortu starima. I avlija joj je lipa, na konkursu novokneževačke opštine „Najlipša bašča“ u 2009. godini dobila je pofalu i prigodne nagrade. Tu se nalaze magnolije, kivi, žalosni dud, jasen, glog. To je idilična slika avlije prija neg se izade na sokak umirućeg sela.

Svaka treća kuća prazna

O životu u selu Ankica kaže:

– Bolje je bit živ ker u selu, neg mrtav lav u varoši. Što divani o tom kako se Ankica baš lipo udomila. No, ovo selo je na žalost danas opustošeno i u njemu živi oko 800 čeljadi, a svaka treća kuća prazna.

Ulice puste, tek po di koji prolaznik, a i oni snuždeni jel većina danas živi samo od socijalne po-

moći. Sokaci odišu prazninom a tišina para kroz dušu.

Ni Ankici ode nije lako, jel kako kaže, svugdi triba radit ako očeš da priživiš. Veza sa svitom su joj telefoni i Internet, auto i, naravno, „Bunjevačke novine“.

Priokret na još bolje

– To malo vrimenta što sam sidišla smislila sam da sa svojim prijateljom Željkom osnujemo gazdinstvo „Utornik – Orčić“. Kupili smo 30 košnica čela i jednu staru napuštenu kuću koja ima idealno mesto za čele i za vrcanje meda. Čele su prave male „švercerke“, ne plaćaje carinu, a donesu nektar iz Mađarske, jel je Đala na samom prilazu za Mađarsku. Ove godine će još stignit 70 društva čela, košnice smo sami napravili. Med je kvalitetan i ima dobru prođu – pripovida Ankica. Ima ona ode i šljivik posaden prija pet godina, daje dobar

rod i od tog se peče rakija, koja je donela medalje iz Sente, Beograda, Mađarske... No, ni tu se nije stalo, još ulaže u sadnju pitomog kestena, i to na piskovitom tlu u Ljutovu.

– To je bio vinograd mojeg diđa Šime, pripremljeno je tlo i očekivamo dobar rod kestena. Pošto živim na 60 kilometri od Ljutova, oko vinograda će nam pomoć rođak Dančo. Kesten je likovit, zdrav za kolače i razne specijalitete, pa se nadamo da će imat dobru prođu.

Pučka punjena kestenom

Anikica čitaocima priporučiva jedan recept za Uskrs. Pučku od tri kile vegetom natrljat spolja i iznutra. Dok meso to upija napravit nadv. Izdincat jednu glavicu crnog luka, dva češnja bilog luka i isickat pučiju džigericu. Posebno 40 deka kestena skuvat u kori, očistit, propasirat el samlit na mašini za meso, dodat gornjoj smeši i dincat još deset minuta. Tom dodat dvi kašike prezle, dva cila jajeta, soli i bibera po želji. Napunit pučku, ušit je i peč oko tri sata. Nuz pučku ide restovan krumpir s špenotom.

Staro dobro ilo

Od Ankice sam čula i za siromaško ilo „gergelj“. To se kadgod kovalo prosijane prikrupe koja se popari obarom (voda u kojoj se na disnotoru kuvaje iznutrice za švarklin, krvavicu i džigernjaču). Kad se sve izmiša razlije se u tepciju i peče u lerni, el peći. Bilo je to ilo koje su kadgod kuvali ugostelji, jeptina al sita rana.

M. Horvat

U BUNJEVAČKOJ MATICI 16. MARTA ODRŽANA TRIBINA

Upoznavanje s Maticom drežničkom

Matica drežnička, sa sidištom u Bajmoku, bila je 16. marta gost Bunjevačke matice, di je priredila tribinu. O Matici drežničkoj, istoriji i njezinoj izdavačkoj dilatnosti divanili su gosti i autori **Ranko Radulović, prof. dr Branko Čupurdija, Radomir Babin i Mile Trbović**. Pridstavljajući goste **Ivan Sedlak**, pridsidnik Bunjevačke matice, podsatio je da su Bunjevci prija tri vika, pa i ranije, došli i s ti prostora di žive prici i srodnici ovdašnji Drežničana. Ta zajednička sudbina koja nas je spajala i koja nam činila dobro i tamo, nastavlja se i ode, dodo je Sedlak. Mnogi običaji, tradicija i dio kulture imadu zajedničkog i sad sa nama. Vako za-

početu saradnju, kako je on na kraju kazo, dvi matice će nigovat kroz naredne susrite, i u Bajmoku.

Matica drežnička, koja je osnovana 2006. godine, pridstavljena je

izmed ostalog, sa zbirkom pripovijadaka Subotičanina Ranka Radulovića „Glavni grad Rvacke” o kojoj je divanio Radomir Babin i zainteresovano prisutne za njegovo pisanje. Mnogi su se iznenadili da ovaj su-

botički pravnik vako dobro piše. Potom je **Sofija Gerdijan**, član ove Matice, odrecitovala dvi recitacije, o Drežničarki i Drežničaru. Dr Branko Čupurdija, profesor na Filozofskom fakultetu u Beogradu, ko urednik pridstavio je treći broj „Godišnjaka Matice drežničke” i drugo izminjeno i dopunjeno izdanje svoje knjige „Porodice kolonista u Bajmoku 1945-1948”, koju je prošle godine izdo Srpski genealoški centar u Beogradu. O Matici je divanio Mile Trbović, v.d. pridsidnik Matice drežničke.

Izmed ostalog, bunjevačku publiku je posebno zainteresovao jezik Drežničana, koji ima dosta dodirni tačaka sa bunjevačkim.

V. M.

SIĆANJE NA KODGODAŠNJE OBIČAJE

Korizma i Uskrs

Korizmeno vrime se razlikovalo od svakog drugog vrimenta, pisma se nigdi nije mogla čut, ni na njivi a ni šorom kad su mladi išli na kokice jedni kod drugi. A ni crkva se nije kitila ko u drugo vrime lilava boja je bila korizmena boja. Šesta korizmena nedilja je Cvitna nedilja, tog dana se sićamo događaja kad je Isus svečano ulazio u Jeruzalem. Kod nas je cicamaca simbol Cvitne nedilje, u crkvi budne velika svečana misa na kojoj se svete grančice cicamacama, od koji svaki uzme koju grančicu pa donese kući, a posli podne se nosi na groblje. Mladi su se svečano oblačili išli u crkvu pa na korzo, a uveče su se mogle praviti i igranke jel je to radosni dan, Iza Cvitne nedilje je velika nedilja, onda se počelo spremat za Uskrs, kopala se bašća i mela avlija a počelo je cvatat prvo prolično cviče. Na Velik četvrtak se radilo na njivi do tri sata, a posli nisi mogo viditi nigdi nikog na njivi. U tri sata se ilo, domaćica skuva užnu i ispeče pogaču koja se nije sikla već lomila. Zato što je i Isus na pos-

lidnoj večeri kad je večero sa svojim apostolima lomio kruv. Prid veče se išlo u crkvu jel pod križ di su svi zajedno molili žalosnu kronicu.

Veliki petak je velik svetac kad se ništa ne radi. Bio je običaj da se ustane rano, pa se izmoli, sto očenaša prija sunca. Strogo se postilo - susilo, ispuca se kokica, išlo se na kalvariju i na groblje tako je u postu i molitvi prošo dan. Ni zvona u crkvi nisu zvonila do Uskrsa. prid Uskrs se svaki ispovidio i pričestijo, jel je to i četvrta crkvena zapovjed svake se godine najmanje jedared ispovidi i o Uskrsu pričesti. Na Veliku subotu se pripravljio Usrks. Bogata rana se ila, ko jagnje a ko prase i kokošku za čorbu. pekli su se plateni kolači, kuvala se šunka, divenica i jaja, trenico se ren. Peklo se i više feli sitni kolača. Rana koja se ila za ručak nosila se u kotarici u crkvu na posvećenje, pa se tek posli tog ilo. Prvi dan Uskrsa se slavio kod kuće, ni se išlo u goste. Prid Uskrs se svakom što god kupilo, mladima i dicama ruvo, muškarcima papuče a ženama marama.

Ako se kadgod ne ponovi kazali su da će ga vijat mazarac.

Drgi dan Uskrsa je Vodeni ponediljak, onda su momci išli cure polivat. To je bilo lipo viditi dobri konji, lipa karuca, a momci obučeni u narodnu nošnju, sa svirkom idu polivat cure, a one vesele, obučene u lipe sefire dočekivale polivače.

Kadgod se polivalo kod bunara ladnom vodom, pa su se cure prisvalčile posli svaki polivača. prid kućom zasviraje i zaigraje.

Ana Vojnić Kortmiš

U BUNJEVAČKOJ MATICI ODRŽANO VEČE POSVIĆENO STVARALAŠTVU
GABIJELE DIKLIĆ

Snaš Katin novi divan

Tribina „Večeri utorkom“ Bunjevačke matice 16. marta bila je posvećena književnom stvaralaštvu **Gabrijele Diklić**, na kojoj je po prvi put prezentovana monodrama „Snaš Katin

mengule”. Monodramu je izvela Bajmočanka **Katica Marganić**, koja s velikim uspihom izvodi i druge dve monodrame Gabrijele Diklić „Snaš Kata u varoši” i „Snaš Kata u svatovima”. Najnoviju monodramu Katica Marganić je zapo-

čela uz prigušenu svitlost, molitvu i zvuke crkveni zvona, a završila satiričnim zaključkom na račun nakupca Stanka, privaratna koji nikad nije platio kupljene ranjenike.

Gabrijela Diklić je podsutila publiku na svoj poetski rad i pročitala izvanrednu pismu „Kasno je za pismu”, koju su positioci zdravo lipo privatili. Poseban doživljaj bio je nastup dičjeg hora Osnovne škole „Ivan Goran Kovačić” koji vodi

nastavnica **Irena Kovačev**. Učenci niži razreda od koji je sačinjen hor, izmed ostalog, otpivali su i bunjevačku pismu „Kolo igra tamburica svira”.

O stvaralaštvu Gabrijele Diklić divanili su **Stipan Šarčević**, predsjednik Književnog odbora Bunjevačke matice, i **mr Suzana Kujundžić Ostojić**, direktor Bunjevačkog informativnog centra. Ona je govorec o njezinom romanu, ko-

ji je i uredila, „Snaš Kata na mrginju” izmed ostalog kazla: „**Lirski a opet ne patetično, realno a opet ne grubo, narativno a opet ne priopširno snaš Kata će vas podstitit na nike žene koje ste znali jel su sad tu pored vas. Posebno triba pofalit bogatstvo riči koje je autorka asnirala i samim tim ji ponovo oživila, jel je tušta nji je već poodavno zaboravljeno**”.

V. M.

JELENA SIČ PRIPOVIDA KAKO SE ŠKULOVALA, POSTALA FRIZER I KAKO JOJ TEKU DANI U OVOJ PROFESIJI

Bunjevka koja šiša muškarce

Muški frizer je ritko zanimanje za žene. Ovo je pripovijetka o Jeleni Sič (45) rođenoj Radnić, koja u centru varoši ulipšava muški svit, odrasle i ducu, u muškom frizerskom salonu „Apolon“

Jelena je rođena u Subotici a mali dio djetinjstva je provela i u Starom Žedniku, kraj kanala Krivaja, i to na Kišovom salašu. To je bilo gazdinstvo di je Jelenin bačo **Pere** radio zemljoradničke poslove, a mater **Vita** je bila domaćica. Pored Jelene imadu i ćer **Rozu**.

Sićanje na ditiinjstvo

Prva četiri razreda Jelena je išla u malu škulu „Đuro Salaj“, na Bajskom putu, a do osmog razreda u istoimenu veliku škulu. Tog dana kad smo pravili ovaj divan vratili smo je malko u ditiinjstvo.

– Iskreno – kazala je – nije bilo lako, sićam se, trenirala sam rukomet i bila sam golman. Od opreme imala sam samo dres s časova fizičkog, a za one prave patike nije doteklo. Kad sam završila osmi razred, za vrime raspusta išla sam u „Povrtar“ kopat, da sebi zaradim novaca za prave patike, i to „adidas“. Još i sad se sićam sriće kad sam ji uspla kupit.

Pravi izbor zanimanja

– Posli završenog devetog i desetog razreda odlučila sam – kazala je Jelena – da ispunim želju iz ditiinjstva, i izučim za muškog frizera. Bila je nika srićna okolnost da je iz frizerskog preduzeća „Lazar Nešić“ 1983. godine tušta radnika očlo u penziju, a tražili su nove i mlade za poso frizera.

Na tadašnjem Radničkom univerzitetu završila je Jelena deveto-

misećni kurs za muškog frizera, a uporedo išla i na praksu kod **Imrea Domanjija**. Posli tog se zaposlila kod **Nikole Jakovetića**. Jelena je ukupno sedam godina radila u salonima „Lazara Nešića“, ispod Gradske kuće i na Korzi. Jedno vrime imala je i svoj privatni salon, al se nije moglo finansijski izać na kraj, pa se prija tri godine zaposlila kod **Josipa Čakića** u salonu „Apolon“, di i sad radi.

– Ima nji koji baš neće da ji žensko šiša, al se obično pridomisle i budnu zadovoljni. Lipša strana ovog posla je kontakt s ljudima, budne i šale. Ona druga, teža strana, je propadanje kićme, jel su ruke stalno podig-

nute i stalno se stoji na nogama, pa su mi se pojavile vene. Ipak je 25 godina rada ostavilo svoj trag. Isto ko i u frizerskim salonima, pomalo se plećka, pritresaje se događaji, al s obzirom da su to muškarci, oni se obično fale. Desilo mi se i da plaćuć odem iz salona i kažem sebi, neću više doć radit, al to me friško prođe i ponovo sam tu.

Čime i kako se šiša

Po Jeleninim rićima, svako mora imat svoj alat i to slideće: četiri fele makaza (Jelena ima još u životu one koje je kupila prija 25 godina i još su dobre), dva brijaća, dvi

kefe, jedna za lice a druga za odilo. Tu je i mašinica za šišanje. Kosa se pokvasi ako se šiša makazama, a kad se upotribljava mašinica onda je kosa suva. Dužina kose se obično miri debljinom prsta, ako se šiša makazama, a mašinicom dužina kose mož ić od 3 do 18 milimetri. Zbog higijene meće se papirna traka oko vrata prija šišanja.

– Bakšiša je uvijek bilo, al ga je sad sve manje, kazala je Jelena, kad se u divan ubacio poštaš koji je čekao na red za šišanje, i kazo da su i poštaši kadgod dobijali veći bakšiš.

– Obično je u modi klasićno šišanje, kadgod su muškarci farbali kosu i brkove, al sad se ode kod nas u salonu to ne radi, kazala je Jelena. Ima naša sagovornica svoje stalne mušterije koje šiša, jedno šišanje traja 15-20 minuti.

– Ne bi volila šišat žene zato što su zahtivne, kaže naša sagovornica. Dok su ona i **Andrija** šišali, vrata su se često otvarala i muškarci su pitali koliko triba čekat na red. Žene su ipak strpljivije jel one po nekoliko sati provedu kod frizera, a muškarcima je i dvadesetak minuti tušta za čekanje.

Sama sebi Jelena jedino skratu šiške, a šatiranje i šišanje pripušta kolegincama. Ima i jedna žena koja dolazi u „Apolon“ da se šiša, i to s mašinicom.

Ovo je pripovijetka o **Draganovoj** ženi, **Zvonkovojoj** mami, zapravo Jeleni frizerki. Kažimo na kraju još i to da su se svo troje upisali na biraćki spisak Bunjevaca.

M. Horvat

KATOLICI I PRAVOSLAVCI ZAJEDNO ČEKAJU NAJVEĆI SVETAC

Radujmo se Uskrsu

„Bunjevačko kolo” i Kolo srpskih sestara iz Sombora zajednički proslavili dolazak uskršnji blagdana

Dolazak najvećeg kršćanskog praznika, Uskrsa, UG „Bunjevačko kolo” svake godine obilježava prigodnim uskršnjim tribinama. Ove godine, obzirom da i katolički i pravoslavni Uskrs pada je istog datuma, „Bunjevačko kolo” je u saradnji sa „Kolom srpskih sestara” iz Sombora organizovalo svečanu akademiju na gradskom nivou s porukom „Radujmo se Uskrsu”.

U ponedjeljak, 22. marta Narodno pozorište u Somboru je bilo prepuno posetilaca, kako članova obadva kola ko organizatora, tako i mnogobrojni gostivi iz Sombora i okoline, poštivalaca Kola i ljudi koji su pozdravili inicijativu zajedništva.

Nakon lipi, pozdravni riči gosp. župnika **Josipa Pekanovića** ispred Katoličke crkve, i jereja **Miloša Lovrića** ispred bratske Pravoslavne

crkve, gostima se obratila pridosidnica Kola srpskih sestara, gospođa **Jelena Sekulić** ko i počasni pridosidnik „Bunjevačkog kola” gosp. **Đuro Bošnjak**.

Uslidio je program s prigodnim čitanjima i citatima veliki mislilaca, filozofa i pisnika... Odlomak iz „Besede na gori”, „Križni put Isusa Hrista” i odlomak Žaka Masiona „Na Veliki petak” govorila je **Aleksandra Medurić Kalčan**, dok je „O verskoj toleranciji” Džona Loka, „Uskršnja razmišljanja” dr Justina Popovića govorila **prof. Mila Čatović**.

Čuli su se i mladi recitatori: **Aleksandar Jonjić** s pismom „Eli! Eli! Lama azavtani!” i **Nikolina Strigić** s pismom „Vaskrs na Svetoj gori”.

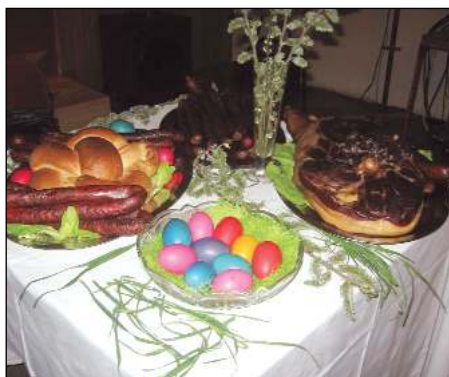
Prigodan kulturno-umitnički program obogatili su muzičkim, duhovnim i korizmenim sadržaji-

ma hor „Juventus Kantat”, Dičija pivačka grupa pri Hramu sv. Đorđa i ženska pivačka grupa „Varošanke”.

Nakon svečane akademije, u foajeu Narodnog pozorišta priređen je svečani koktel i izložba ručni radova članica obadva kola s uskršnjim motivima.

Zajedničkim snagama, obadva kola – Kolo srpski sestara i „Bunjevačko kolo”, priredili su svojem gradu i svim ljudima dobre volje, svečanu manifestaciju kojom se ovaj „praznik nad praznicima” približio srcima publike i prikazao svoj ekumenski karakter.

R. P.

ALOJZIJE POLJAKOVIĆ PRIDSTAVIO SVOJU KNJIGU ZA SUBOTIČKE ŠKULE

Multietnička čitanka

Subotičanin **Alojzije Poljaković**, prosvitni radnik i ekonomista u penziji, 11. marta je na Otvorenom univerzitetu napravio prezentaciju svoje „Narodne multinacionalne čitanke za Suboticu” koja je ko priručnik nastavnica subotički škola, za odličenja na srpskom nastavnom jeziku odborena od strane pokrajinski prosvitni vlasti za korišćenje.

To je istovremeno bila i prezentacija nekoliko izabrani tekstova iz čitanke kako bi prosvitni radnici vidili kako bi rad s dicom u školi tribo da izgleda. Čitanku čine 170 tekstova iz oblasti koje se uče u školama, a napisani su na 4 jezika: srpskom, bunjevačkom, hrvatskom i mađarskom.

I kako je kazo Poljaković, za ovo je dovoljno 2 časa nediljno da uče-

nici upoznaju zavičaj i kulturno-istorijsko nasliđe svoji sugrađana, za dublje osnove svoji nacionalni identiteta. Cilj ove čitanke je, kako je kazo Poljaković, da uvedu jednu novu modu, da svi (većinski narod i nacionalne manjine) uče sve o svima, i jezik, i kulturu i istoriju, ko što su to već to radili drugi u našem okruženju i imali lipe rezultate.

Poljaković je uz pomoć dvi učiteljice, na srpskom i mađarskom jeziku, napravio čas, uz naglasak da nastava mora bit očigledna i da se od nastave mora napraviti doživljaj. Na kraju je kazo da niki misle da je ova čitanka uperena protiv nacionalni manjina, to nije tačno, naprotiv, ona je napravljena tako da iz tekstova o nacionalnim manjinama uče i Srbi o njima. **V. M.**

USPIŠNA GODINA „ART-ETNOSA”

Planovi za budućnost

Prolićnog poslijepodneva skupile su se članice „ART-ETNOSA” da nuz palačinte i piće iznesu sve ono što su radile u 2009. godini, a urađeno je baš tušta.

S obzirom da su stvaraoci iz razni domena umitnosti ko što su: književnost, fotografija, muzika, uvik ima štogod novo. Cilj ovog udruženja je da se okupe sve vrste stvaralaštva na jednom mistu. Nije važna diploma neg talenat i da se dozvoli afirmacija samouki umitnika.

Ivana Dulić je održala radionicu, rad u tehnici slame u KUD-u „Sirmai Karolj” u Vrbasu. Uzeli su učešća na „Berbanskim danima” na Paliću di su dobile zafalnicu za učešće i diplomu za osvojeno II misto. One su izložile svoje unikatne radove, slike i predmete od slame.

Jula miseca 2009. godine bile su ove umitnice učesnice međunarodne izložbe u Beogradu koje je organizovo diplomatski klub Ministarstva inostrani poslova. Ode su učestvovala **Natalija Dornić** samostalni likovni umitnik, osnivač

„ART-ETNOSA”, i Ivana Dulić sa slikama od slame, a u ime USLUSA (udruženje samostalni likovni umitnika Srbije). Izložba je bila žirirana a učestvovalo je 45 izlagača iz Srbije, Italije, Švajcarske, Hrvatske.

Bile su i učesnice izložbe povodom svitskog dana seoski žena u Vojvodini, koja se održala na No-

vosadskom sajmu u oktobru mise-uc u lanjske godine.

Početak decembra bile su učesnice u Svetozar Miletiću na izložbi „Od njive do umitnosti”. Učestvovala su: **Marcela Brčić Kostić, Kosovka Ivković Ivandekić, Ljilja Letić, Ivana Dulić, Marija Sebenji, Tot Kiš Rozalija i Lozika Homolja**. One su poduča-

„ART-ETNOS” je udruženje likovni stvaraoca i svi drugi umitnosti, postoji dvi godine. Najaktivnija je sekcija koja nosi ime RIS (ruke i slama)

vale škulsku dicu i građane u tehnici slame.

Obećale su sebi da će u ovoj godini još više radit i učestvovat na izložbama digod ji pozovu. Pored nabrojanog urađeno je u prošlog godini puno više. Ako se bavite bilo kakom umitnošću možete postat član ART-ETNOSA.

M. H.

BUNJEVAČKA ZDILA

I radost i žalost uz lakumiće

Lakumići su jedan od najstariji kolača koje su naše Bunjevske pekle.

Naši stari imali su dosta brašna i kvasa od koji su pekli kruvove, ponda su domaće smislile napraviti lakumiće, oblika kogod i ovi sadašnji. Lakumići su se često pekli a najviše u korizmi.

Kad se kuvo gra, čorba od krumpira i slatki kupus na čorbu nuz to su pekli lakumiće. Kad su korizmom dolazili gosti el komšije na divan bili su počašćeni s lakumićima. Kad se rodi dite, kadgod na salašima, dolazile su komšije i rodbina tri noći da čuvaje babine. I

onda je bilo lakumića pa tako nuz divan, šalu i pismu idu lakumiće.

Kad kogod umre, u tu kuću se uveče odlazilo na molitvu. I za tu priliku, obično komšije, ispeku sitni lakumića pa s rakijom i lakumićima ponude goste. U ovakim prilikama pekli su se samo ovi kolači. Kad sam jedared pekla lakumiće komšijama koji su imali smrtni slučaj, brojila sam lakumiće dok sam pekla. Bilo je 250 komada i sve se poilo.

Evo kako se prave lakumići:

1 kila brašna

1 pakovanje kvasa
1 kašika šećera
1 jaje
i na vrv kašičice soli.

Sve ovo zakuva se s mlakim mlikom, pa kad se zakuva, prikupa se s jednom, vrvom punom, kašikom

masti. Kad se dobro prikupa pokriva se i ostavi da se kreće. Kad se krene, siče se po malo tista i plete oblik lakumića. Meću se u namažanu tepciju i opet malo ostave da se krenu. Onda se namažu jajetom, maščom jel pospu šećerom i peku.

Sveci koji se spominjemo

Blagovist je dan kad je Bog poslao anđela Gabrijela u grad Nazaret da kaže Mariji da će ona začeti po Duvu svetom i da će rodit sina. On će biti velik i zvaće se sin božji i spasiće svijet od grijaha. Šesta nedilja u korizmi je Cvitna nedilja. To je dan kad je Isus svečano ulazio u Jeruzalem. Zdravo tušta svita se skupilo da ga dočeka. Mećali su isprid njega po putu svoje ogrtače, marame, maramice i zelene palmine grane ko znak da je dobro došo u njegov grad. Vikali su, ko što se vidi u evanđelju MT 21, 3: „Hosana sinu Davidovu!“ Blagoslovljen koji dolazi u ime gospodnje.

Na Velik četvrtak je bila Isusova posljednja večera s apostolima a posli ga je jedan od dvanaest apostola izdo Židovima za trideset srebrnjaka. Židovi su Isusa vezali i odveli Ponciju Pilatu da ga osudi. On je kazao da ne nalazi nikake Isusove krivice i prid njima je „opro ruke“. Narod je vikao: „Raspni ga, raspni ga!“ Udarali su ga, osudili na smrt, okrunili trnovom krunom a na rame mu metnili velik, drven križ koji je nosio do Golgote. Križ je bio zdravo težak, pa je Isus triput pao. Za njim je išlo tušta

svita. Jedna pobožna žena, Veronika, dala je Isusu maramu da otare krvavo lice a na marami je ostala slika Isusovog lica. Kad su Židovi vidili da je Isus zdravo izmučen pomislili su da će umrijeti na putu pa su Šimuna Cirinejca, koji se vraćao s njive, natirali da nosi Isusov križ.

Isus je na Velik petak umro razapet na križu u tri sata posli podne. Onda je bila tama po svojoj zemlji, veliki crkveni zastor se raskinuo po sridini a kamenje je pucalo. Prid večer je jedan pravedan čovik, Josip iz Arimateje zatražio od Pilata Isusovo tijelo pa ga sarnio u novu grobnicu di još niko nije bio sarnjen. Kad je Juda vidio da je izdo pravednika, bacio je srebrnjake u crkvu i izvršio samoubistvo.

Na Veliku subatu je Isus bio u grobu a u nedilju je uskrsnio - Uskrs. To je naš najveći svetac kad je Isus uskrsnio iz mrtvi da bi mi imali život vični. To kazivamo i u Virovanju: „Treći dan uskrsnio od mrtvi, uzašo na nebesa, sidi s desne Boga oca svemogućega, otale će doći suditi živima i mrtvima.“

A. V. K.

OTVORENA IZLOŽBA BUNJEVAČKOG KULTURNOG CENTRA U BAJMOKU

Uskrs na izložbi

Bunjevački kulturni centar Bajmok je 24. marta organizovao sedmu po redu „Uskrsnju izložbu“ u prostorijama Misne zajednice „Bajmok“. Izložbu su obilježila, a šta bi drugo neg šarena jaja, slikana i ukrašavana raz-

nim tehnikama, farbana bojama, oslikavana, ukrašavana tkaninom, šljokicama, staniolom, slamom, brušena, sa čipkom... Posebno mesto je imo astal s uskrsnjim ručkom: kuvana šunka, jaja, ren, aranžirano sa cicamacom, raspećom i rakijom.

Izložbu je otvorio **dr Andrija Peić Tukuljac**, pridsidnik Privre-

menog organa upravljanja Bunjevačkim nacionalnim savitom, a program su izveli učenici OŠ „Vuk S. Kardžić“, koji pohađaje izbornu nastavu bunjevačkog govora, koju vodi učiteljica **Svetlana Mormor**. Ova dica su na izložbi imala svoje radove, a organizator njim je na kraju podilio skromne poklone, jaja od čokolade. Izložbu je prid-

stavio **Branko Pokornić**, pridsidnik BKC Bajmok, a svečanoj atmosferi su doprineli gosti iz Privremenog organa upravljanja Bunjevačkim nacionalnim savitom, Bunjevačke matice, Kancelarije Bunjevačkog nacionalnog savita u Somboru i Bunjevačke stranke Vojvodine.

B. E.

SA GODIŠNJE SKUPŠTINE BUNJEVAČKOG KULTURNOG CENTRA BAJMOK

Od Velikog prela do Božića

Bunjevački kulturni centar Bajmok je sridinom marta održao Godišnju skupštinu na kojoj je analiziran rad u prošloj godini i usvojen plan za rad u ovoj godini. Pored tog što je za godinu dana Upravni odbor održao 49 sidnica, uspišno je organizovana uskrsnja izložba s priko 2.000 ekspanata, Vodeni ponediljak kad su polivači na fijakerima i s muzikom obašli nekoliko porodica i Gerontološki klub, učestvovali na prvomajskoj Pasuljijadi u Bajmoku, na takmičenju u kuvanju kotlića na Paliću, organizovali izložbu „Zlatne ruke“, učestvovali na somborskoj Dužijanci i tavan-kutskoj Pasuljijadi. S priko 40 aktivista organizovali su Dane bunjevačke kulture di je prikazan dokumentarni film o skulptorki **Ani Bešlić**, iz Bajmoka, i prireden IV Etno festival bunjevački nacionalni ila. Ovim festivalom od-

škrinuta su vrata Sajma turizma u Novom Sadu di su imali najzapaženiji štand. Balom je obilježena Sveta Kata, a u decembru organizovana je šesta Božićna izložba. Organizovane su i vašange na Badnje večer kad je posićeno pet familija. U ovom izvištaju se našlo i ovogodišnje prelo na Marin dan (Bajmočko veliko prelo). Kako je kazao **Branko Pokornić**, pridsidnik BKC Bajmok, na svim njevim manifestacijama ugrađeno je veliko zalaganje članova organizacioni odbora i većeg broja aktivista koji su svojim trudom i radom dali velik doprinos uspihu manifestacija.

Na ovoj sidnici je usvojen i plan rada za naredni godinu dana. Uskrsnja izložba je već uspišno realizovana 24. marta, a na na Vodeni ponediljak će se obać 4-5 familija. Za Petrov su planirane „Zlatne ruke Bajmoka“, a onda i

učešće na prvomajskoj Pasuljijadi, ko i na nikim humanitarnim akcijama, pa onda na otvaranju turističke sezone na Paliću. U junu će početi ozbiljne pripreme za Dane bunjevačke kulture, kad treba da bude završen dokumentarni film o narodnom heroju generalu **Đuri Duliću**, izdavanje Biltena, kuvara s prošlogodišnjeg festivala ila, i Etno festival bunjevački nacionalni ila. U planu je intenzivno pripremanje za sajmove turizma, jel je za BKC zdravo važno da se uključi u programe turistički agencija, da razmine iskustva i polagano da ulazi u turističke ponude. Tu su i muzičko-poetske večeri, tribine o Bunjevcima, bal za Svetu Katu, Božićna izložba, vašange i druge aktivnosti. Za ovo je BKC planiro 1,2 miliona dinara, a od tog koliko će novaca dobit zavisice i kvalitet i obim navedeni planirani manifestacija. V. M.

OD POJEDINAČNOG NAUČNIČKOG PATRIOTIZMA PREKO POLITIČKE AGITACIJE KA INTEGRALNOM MASOVNOM NACIONALIZMU (II)

Bunjevci između politikanstva i nacionalnog projekta

Ideja narodne emancipacije među Bunjencima, pred Prvi svjetski rat imala je respektivnu tradiciju i sadržajan i smisleni kontinuitet

Viševkovno prisustvo Bunjevaca na tlu današnje Srbije i nekoliko susednih država i njihova narodna osobnost počela je kulturno da se afirmiše stvaralaštvom Ivana Antunovića, Paje Kujundžića, Laze Mamužića, a potom i Miije Mandića i Blaška Rajića. Stvarao se sopstveni identitet u direktnom otporu prema mađarizaciji ondašnje austro-ugarske monarhije koja je nameravala da, u svom asimilatorskom političkom nivelisanju, uskrati pravo na tradiciju i običajnost, odnosno pravo na istorijsku prepoznatljivost i postojanost.

***

Ponuda se ogledala u federalnom trijalizmu koji je trebao da nadomesti dotadašnji dualizam. Treći državotvorni činilac trebali su da postanu Južni Sloveni monarhije.

Car Karlo i njegova politička elita smatrali su da je ova redefinicija državnog uređenja sasvim ostvariva zahvaljujući verskom zajedništvu ogromne većine populacije monarhije i ekonomskoj stabilnosti uravnoteženog privrednog razvoja koju nudi gotovo idealan geostrateški položaj zemlje na prostoru Centralne Evrope, hiljadugodišnje državno iskustvo i, u skladu sa tim, dostignut kulturno-civilizacijski nivo življenja. „U svesti ogromne većine naroda, verska, a

ne nacionalna identifikacija bila je dominantna crta političkih ideologija.”¹⁰ Ovo je bio sasvim suprotan pristup političkog povezivanja stanovništva od stava Kraljevine Srbije koja je svoju razložnost programa ujedinjenja temeljila na nacionalnim pokretima pri čemu je jezik osnova takvog zajedništva. „Kao alternativa jezičkoj definiciji nacije, od koje polazi Srbija i jugoslovenski pokret za ujedinjenje, socijalni katolicizam nudi definiciju, po kojoj je nacija verska i pokrajinska zajednica istorijski izrasla i sačuvana u habzburškim granicama.”¹¹

Austro-Ugraska konstrukcija treće južnoslovenske federalne jedinice izazvala je brojna reagovanja. Optimalnu viziju ostvarenja svojih ideja, u ovoj ponudi, videle su, pre svih, pristalice hrvatskog državnog prava na osnovu čije koncepcije je trebalo spojiti u jednu celinu Hrvate, Slovence i Srbe iz monarhije sa političkim centrom u Zagrebu. Osim njih i značajan broj slovenačkih političara bio je spreman da prihvati ponudu bečkog dvora smatrajući da je, u datim uslovima, to bio primeren način očuvanja narodnog identiteta i verske prepoznatljivosti. Primereno tome, Anton Korošec, vođa Slovenačke ljudske stranke, pročitao je 30. maja 1917. godine u bečkom Caravinskom veću deklaraciju poslanika Jugoslovenskog kluba¹². Ovu deklaraciju formulisao je tzv. Ju-

goslovenski poslanički klub. Deklaracija je ostala poznata pod nazivom Majska deklaracija i nju je potpisao 31 poslanik. Svi potpisnici bili su Hrvati i Slovenci iz austrijskog dela monarhije. Među potpiscima nije bilo ni jednog Srbina.

Hrvatska stranka prava je u javi od 5. juna 1917. godine pozdravila potpisivanje ove deklaracije i pozvala je i Srbe da je podrže. „Stojeći na stanovištu narodnog jedinstva Hrvata, Slovenaca i Srba, pozivlje naročito Srbe, državljane kraljevine Hrvatske, da se pom primjeru zastupnika 'Jugoslovenskoga' kluba priključe njezinu stanovištu...”¹³ Politički predstavnici srpskog naroda, koji su uglavnom živeli u Vojvodini, oglasili su se sa komentarom deklaracije tek nakon gotovo godinu dana. Dva su bitna razloga ovom odlaganju, prvi je zasnovan na činjenici da su glavne političke ličnosti Srba u monarhiji bili u zatvoru ili internaciji i drugi podjednako bitan je srpsko i jugoslovensko nacionalno opredeljenje Srba, ali ne u okviru monarhije već u političkom zajedništvu sa kraljevinom Srbijom.

Tek februara 1918. godine dr Đorđe Krasojević, predsednik Srpske narodne radikalne stranke, smatrao je da treba da iznese mišljenje svoje stranke o Majskoj deklaraciji. On je dosta uzdržano izjavio da Radikalna stranka „ne smatra pomenutu deklaraciju kao

alfa i omega celog pitanja, a to tim manje, što mnoge pojedinosti nisu dovoljno precizirane”.¹⁴

Uspesi sila Antante, ulazak SAD u rat i neuspeh velike nemačke ofanzive tokom proleća 1918. godine strateški su promenile situaciju na frontovima. Mnogi istaknuti političari, naročito engleski bili su pristalice ideje očuvanja dunavske monarhije. Te okolnosti su uticale da južnoslovenski političari iz monarhije sve do oktobra 1918. godine budu neodlučni povodom određenja buduće države. Uticajna struja bila je za trijalizam koji nudi monarhija. Proboj fronta i uspesi srpske vojske presudno su uticali na to da se Narodno vijeće Srba, Hrvata i Slovenaca formira oktobra i da se definitivno opredeli za nezavisnu državu Slovenaca, Hrvata i Srba koji će se sa Kraljevinom Srbijom dogovoriti o stvaranju zajedničke države. Vrlo često, a u nameri da bude ravnopravni sagovornik, Narodno vijeće je dolazilo u sukob sa političkim stavom Srbije i to najčešće oko pitanja državnog uređenja i nacionalnog pitanja. Čak i kada je kompromis naizgled bio postignut, autoritet mladog prestolonaslednika Aleksandra Karađorđevića je bio neprikosnoven i u duhu centralizma i „pijemontske, uloge Srbije.

Kako se srpska vojska približavala granici monarhije, jačala je i politička aktivnost srpskog i bunjevačkog stanovništva u Vojvo-

dini. Prvi Srpski narodni odbor u Vojvodini osnovan je u Velikom Bečkereku (Zrenjaninu) 31. oktobra 1918. godine, a Srpski narodni odbor u Novom Sadu održao je svoju prvu javnu sednicu u svečanoj sali Matice srpske 3. novembra 1918. godine. Ovo je ujedno bio i najaktivniji i najznačajniji narodni odbor, a na njegovom čelu bio je Jaša Tomić, ugledni srpski političar. Ovaj odbor radio je intenzivno na osnivanju mreže narodnih odbora posebno nastojeći da u njih uključi i ostale narodnosti: Slovake, Rusine, kao i Hrvate iz Petrovaradina i Bunjevce iz Subotice. Na prvoj sednici Odbor je ovlastio svog člana Jovana Hraničevića da se poveže sa Narodnim vijećem SHS u Zagrebu.

O nekim kasnijim kontaktima Odbora sa Narodnim vijećem nema traga. Po uzoru na ova dva odbora, ubrzo su u čitavoj Vojvodini osnovani odbori sa već tada definisanim zadatkom organizacije narodnog pokreta, preuzimanje lokalne vlasti i staranje o bezbednosti građana. „Savremenici, po pravilu aktivni učenski u osnivanju odbora, ukazuju jasno na sirotinju, 'zeleni kadar', 'razuzdanu masu' kao uzročnike nereda. Sve to govori o tome kakav je bio karakter opasnosti koja je pretila vojvodanskom građanstvu, bez obzira na nacionalnu pripadnost.”¹⁵ Odbori su ujedno i organizovali doček srpske vojske koja je za desetak dana zaposela celu Vojvodinu.

Srpska vojska prelazi Dunav 5. novembra 1918. godine i bez značajnijih vojnih napora uz organizovan doček narodnih odbora oslobođena gradove i naseljena mesta u Vojvodini. Ona ulazi u Novi Sad 9. novembra, u Vršac 10, u Sombor 13, u Baranju 14, u Sentu 15, u Bečkerek 17, u Titel i Kikindu 18. novembra 1918. Dolaskom vojske eliminisana je neposredna opasnost od revolucionarnih dešavanja i odbori su mogli mirnije i predanije da se posvete drugim poslovima, preuzimanju vlasti od mađarskih organa i priprema za održa-

nje Velike narodne skupštine koja je trebala da definiše status Vojvodine u odnosu prema Srbiji i Narodnom vijeću SHS.

U Subotici su tokom oktobra (2, 24 i 25. i 27.) 1918. godine održani značajni sastanci. Prvi sastanak je inicirao Tihomir Ostojić, sekretar Matice srpske, na povratku iz Budimpešte. Rezolucija usvojena tom prilikom smatrala je da, u pogledu jugoslovenskog rešenja pitanja Vojvodine (Bačke, Banata i Baranje), je jedino merodavna mirovna konferencija. Pošto je u međuvremenu od 6. do 8. oktobra 1918. godine formirano Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba u Zagrebu, ista grupa političara, na novom sastanku u Subotici 24. i 25. oktobra, dopunila je svoju rezoluciju izjavom da priznaje Narodnom vijeću SHS isključivu kompetenciju u svim pitanjima i od njega očekuje uputstva i direktive. Tom prilikom izabran je i Vasa Stajić u „Središnji odbor” Narodnog vijeća SHS. Vasa Stajić, progresivni građanski demokrat, je inače posle bekstva iz zatvora, krajem oktobra stigao u Zagreb, gde je bio zakazan zbor Srba i Bunjevaca iz Vojvodine. On je predsedavao tom zboru, a karakteristično je da taj zbor nije ništa znao o onom šta se dešava u Novom Sadu. „U oktobru 1918. Jugosloveni iz Zagreba mi poslaše novčanu pomoć i poruku da pobežem, kad me pozovu u Zagreb. I kad je jednog dana g. Svetozar Pribićević upitao moju ženu, zar još nisam došao, pošla je ona po mene s lažnim pasošem. Pobegao sam preko Beča, gde sam video prve radničke demonstracije. U Zagreb sam stigao možda 31. oktobra, možda dva dana kasnije; kroz Sloveniju i Zagorje sam slušao samo jednu reč: Jugoslavija. U Zagrebu zatekoh već zakazan zbor Srba i Bunjevaca iz Vojvodine. Taj zbor nije ništa znao o onome šta se dešava u Novom Sadu; znao je jedino da neki od Novosađana, pregovaraju o ulasku u vladu, koja treba da brani integritet. Zbor je rešio, da izašlje sa-

mo jednog člana u Zagrebačko Narodno Veće, koje je bilo voljno iz Vojvodine da primi deset članova. Izabrao je mene, koji sam zboru i predsedavao.”¹⁶

Istovremeno su i Bunjevci radili na svom političkom organizovanju. U Subotici je 20. oktobra 1918. godine održan ilegalni sastanak subotičkih Bunjevačkih prvaka i na njemu je odlučeno da ugledni sveštenik i javni delatnik Blaško Rajić „otputuje u Zagreb, te kod tamošnjeg Narodnog vijeća i Hrvatskog sabora zastupa njihove interese.” „Srbi i Bunjevci u to vreme (oktobar 1918) govorahu međusobno svako u svom krugu da već valja nešto preduzimati i spremiti se za – nove prilike.

Konačnu dilemu oko načina ujedinjenja Vojvodine rešila je Velika narodna skupština, održana 25. novembra 1918. godine u Novom Sadu. Na tzv. „Velikoj narodnoj skupštini Srba, Bunjevaca i ostalih Slovena u Banatu, Bačkoj i Baranji” od 25. novembra 1918. godine prisustvovali su predstavnici Banata, Bačke i Baranje. U radu skupštine učestvovalo je 757 poslanika, od toga bilo je: 578 Srba, 84 Bunjevca, 62 Slovaka, 21 Rusin, 3 Šokca, 2 Hrvata, 6 Nemca i 1 Mađar.

Na samoj Skupštini, međutim, jedinstveno je prihvaćena rezolucija da se Banat, Bačka i Baranja priključe Kraljevini Srbiji (tačka 2. rezolucije), ali i da „srpska vlada, udružena sa Narodnim vijećem u Zagrebu učini sve da dodje do ostvarenja jedinstvene države Srba, Hrvata i Slovenaca pod vodstvom

kralja Petra i njegove dinastije (tačka 3. rezolucije).”¹⁷

Pobedi ove koncepcije doprineli su predstavnici Bunjevaca, pre svih sveštenik Blaško Rajić, koji je, navodno pod pritiskom atmosfere i euforije na samoj skupštini prihvatio, da se Vojvodina ujedini sa Srbijom, bez obzira na ranije dogovorene principe.¹⁸ Učinio je to jednim „toplom i fulminantnim patriotskim govorom.”¹⁹ Svoju podršku Rezoluciji, Rajić je kasnije obrazložio tvrdnjom da je ona sigurnije obezbeđivala oslobođenje od Ugarske, no jugoslovenska opcija.

Osim toga skupština je namećevala da vodi odgovornu politiku i prema svojim sunarodnicima koji bi ostali van granica države. Tim povodom, dakle, zaključak skupštine je bio da „onim Srbima, Bunjevcima i Šokcima, koji i dalje ostaju izvan naših granica u drugim državama, obezbedi pravo zaštite manjina, njihov narodni opstanak i razvitak na načelu reciprociteta.”²⁰

Razložnost ovog dela rezolucije Velike narodne skupštine, možemo da prepoznamo i u stvaralaštvu Jovana Cvijića koji je, sa naučnog i istraživačkog stanovišta o geografskom i etnološkom prostoru južnih slovena, još 1906. godine pisao: „Kod Sombora i Subotice je severna granica srpskog naroda, i od Beograda do tih varoši Srbi i Bunjevci najmnogobrojniji su deo stanovništva, mnogobrojniji su od Nemaca ili Mađara.”²¹

Saša Marković,
Pedagoški fakultet, Sombor

10 M. Ekmečić, Stvaranje Jugoslavije 1790-1918, knj. 2, Beograd, 1989, str. 672.

11 M. Ekmečić, str. 676.

12 Viktor Novak, Antologija jugoslovenske misli i narodnog jedinstva, Beograd, 1930, str. 751.

13 Isto, 753.

14 Lj. Krkljuš, L. Rakić, Prisaedinjenje Vojvodine Srbiji 1918, Muzej Vojvodine, Novi Sad, 1992, str. 5-21

15 Ibid

16 Arpad Lebr, Politički lik Vase Stajića, Progres, Novi Sad, 1963, str. 299-300.

17 Spomenica oslobođenja Vojvodine, Novi Sad, 1929, str. 156-157.

18 Petar Pečić piše da je Rajić, bio svestan učinjenog gesta i da je za to imao sasvim opravdan razlog. „Blaško Rajić je u kasnijem obrazloženju svoga govora tvrdio, da je neposredno pripojenje Vojvodine Kraljevini Srbiji kao sa-veznici Antante bilo sigurnija garancija njenog konačnog oslobođenja od Ugarske, nego da se priključila zagrebačkom Narodnom vijeću, čiji je državni teritorij sačinjavao sastavni deo Antantne neprijateljice Monarhije.”, P. Pečić, Povijest oslobođenja Vojvodine, Stamparija Grafika, Subotica, 1939, str. 316.

19 J. Lalošević, Naše oslobođenje i ujedinjenje, Književni sever, knj. 5, sv. 1, Subotica, 1929, str. 11.

20 Vojvodine, Zapisnik sednice Velikog narodnog saveta, 28. decembar 1919

21 Članak, Dr Jovan Cvijić, Novi Srbini, septembar 1912, Matica srpska, P I 169; J. Cvijić, O nacionalnom radu.

SA PUTOVANJA MIRKA STOJNIĆA PO „SMARAGDNOM OSTRVU”

Irski susreti

Na prvi pogled, Irska, predi-
vno „smaragdno ostrvo”
usamljeno iza Engleske,
zapluskivano talasima misterioz-
nog Atlantika, je daleko, što bi rekli
„tamo, negde”. Obavijeno izmagli-
com prastarih predanja, druida,
vrača, davno naseljinih Kelta (čiju
varijantu jezika još uvek neguju),
Normana, terorisani od pljačkaša
Vikinga, i sve to nekako, za nas u
nekim izgubljenim vremenima.
Što se Kelta tiče, i nas ponekad po-
vezuju sa njima, a možda je to i ne-
ka tanka, duboka veza u sličnosti
naših naroda a stvarno su nam
slični. Neki nacionalni ponos, bor-
ci i bundžije protiv uljeza, a iznad
svega (barem mi se čini) duboko
usađena ljubav ka tradicionalnoj,
veoma lepoj pesmi. Solo, harfa ili
hor, svejedno.

Putovanje po Irskoj

Zaista sam imao sreće da dva
puta boravim kod ovog gostolju-
bivog naroda da proputujem pre-
divno, zeleno ostrvo, ispresecano
grubim, kamenim zidovima u ko-
jima buja gusti, nevisoki žbun, bog-
gat neverovatnim žutim cveto-
vima, zvani „gors” (gorce). I to se
proteže u nedogled, posejano ru-
ševinama a i sasvim očuvanim
srednjovekovnim i starijim tvrđa-
vama, zamcima, tornjevima, ma-
nastirima uz bezbroj poznatih „ir-
skih” krstova.

Malo je to rajsko ostrvo, gde iza
svake ruševine, zamka ili šumarka,
vreba podmukli kišni oblak i čeka
trenutak da nepažljivog, odušev-
ljenog šetača i posamtrača pokva-
si, ako ne i prokvasi atlanskom ki-
šom koja je i stvorila svo ovo zele-
nilo...Kažem malo, nekih 250 km
u pravcu istok – zapad (Dublin,
zapadna obala) i čitavih 400 km u

pravcu sever-jug, do Donagala,
čudenog poavidovima. Ono malo
engleske teritorije, na severo-isto-
toku, se skoro i ne primeti. Po na-
rodnoj pesmi čuveni zaliv „Galway
Bay” (Golfej bej) useca se duboko
u ostrvo i na njegovoj je južnoj
obali, po površini zaista veliki, pust
kamenjar, zvani Burren. Toliko je
pust i kamenit da je osvajač Krom-
mel, videvši pustoš uzviknuo: „Be-
žimo odavde. Ovde nemaš gde ni
čoveka da obesiš!”. Ali, nekada dav-
no i ovde su živeli ljudi i ostavili
bezbroj prelepih čuvenih dolme-
na. Pretpostavlja se grobova, iako
ih ima veoma velikih. A ti isti davni
„divljaci” su sagradili predivnu
grobnicu nedaleko od Dablina, na
reci Bojn, negde 3200 godina pre
Hrista, pa i pre piramida!

Irci u Tavankutu

E, pa potomci tog velikog, po
delima i mislima, naroda behu i u
nas. Zaista! Kao plaćenici jednog
od najvećih vojskovođa Princa Eu-
gena Savojskog. Uporni borac pro-
tiv osvajača Evrope, Turaka (koje
su Nemci, mržeći Austriju i dobro
pomagali) isterao ih je iz Beča (i
danas postoji park Tuerken Schantz
– Turski rov, u blizini Opere) i uz
pomoć nas, Iraca (40.000, po ta-
dašnjem običaju sa porodicama,
koje su bile opskrba, bolnica i sve
potrebno vojsci) i nekih 20.000
plaćenika iz Nemačke on je, do nogu
potukao Turke, kod Sente, 1697.
godine, pa kod Petrovaradina (Ma-
rija Snežana) i Kovina, 1698. preko
Dunava prebacio neki general fon
Stojni. A ti silni Irci dugo su logo-
rovali kod našeg TAVANKUTA.
Setite se, između ostalih izraza
„kečaj” hvataj, od engleskog catch,
istog značenja. Naravno jedva da
se čuje van Vojvodine, a u normal-

nom je jeziku dece Bunjevaca
„vačaj loptu” ili „kečaj loptu” je sva-
kidašniji izraz.

Vidoviti Irac

Ne bi o svemu tome ništa ni-
znao, da pet puta nisam obilazio
Eugenov prelepi dvorac, Belvede-
re, u Beču. Spram njega je Šenbrun
salaš. Prvo, pogled sa terase na
Beč, preko čistog parka, pa enteri-
jeri i posebno biblioteka i zbirka
grbovnika. Upoznao me je već
kustos i jednom prilikom me upita
da li znam gde je Tavankut. Na-
ravno! E, pa kod tog Tavankuta je
bila Irska plaćenička vojska, po-
rođice, deca, sve oko 40.000... I to
me vraća ponovo u Dublin. Vozili
se moja supruga Kajka i ja taksijem
do divnog, velikog Finčili parka,
gde o trošku građana, njihove broj-
ne krave održavaju park i okolinu
predsedničke palate. Taksista koji
nas je vozio imao je malu Bogoro-
dicu na instrument tabli i skoro da
je razgovarao s njom. Vidim svaki
čak gleda u nas u ogledalo. Od-
jednom reče: „Znate uz Bogoro-
dicu i verovanje, vidovit sam. I si-

guran sam gospođu da Vi imate ir-
ske krvi i raspreda on sve neke
dokaze: lik, oblik glave, očiju. No,
prihvatili smo igru, rekli, pa možda
i kada smo se vratili kući, udarim-
o na šalu, ko je s kim „zgrešio”...

Zaboravljeni irski koreni

Ali, na naše iznenađenje, Kajki-
na mati ispriča da je neki Pero
Dulich, tamo, negde oko 1700 – te
godine bio oženjen, kaže priča, vr-
lo lepom ženom koja dugo nije ni
„naš” jezik znala. Nešto iza toga
lutali smo Bajskim grobljem i na
jednom, belom, malo ofucanom,
starom visokom krstu, eto ti Pero
Dulić, umro 1710. godine, valjda, a
ispod njegovog žena mu Elisabeth
Dulich (uklesan praspis). E, pa tako
samo engleski pravopis piše Je-
lisavetu. Godina 1717. ... ako Irci
behu oko Tavankuta 1680-tih go-
dina do bitke kod Sente, Elisabeth
je mogla biti 17 -18 godina. A kako
su Irci i Bunjevci katolici, poteš-
koća nije bilo da se venčaju, kršni
neki Bunjevac i lepa Irkinja. Mo-
guće. Zar ne? Setimo se „kečaj”

Mirko Stojnić

ETNOGENEZA I RAZVOJ ETNIČKOG IDENTITETA BUNJEVACA

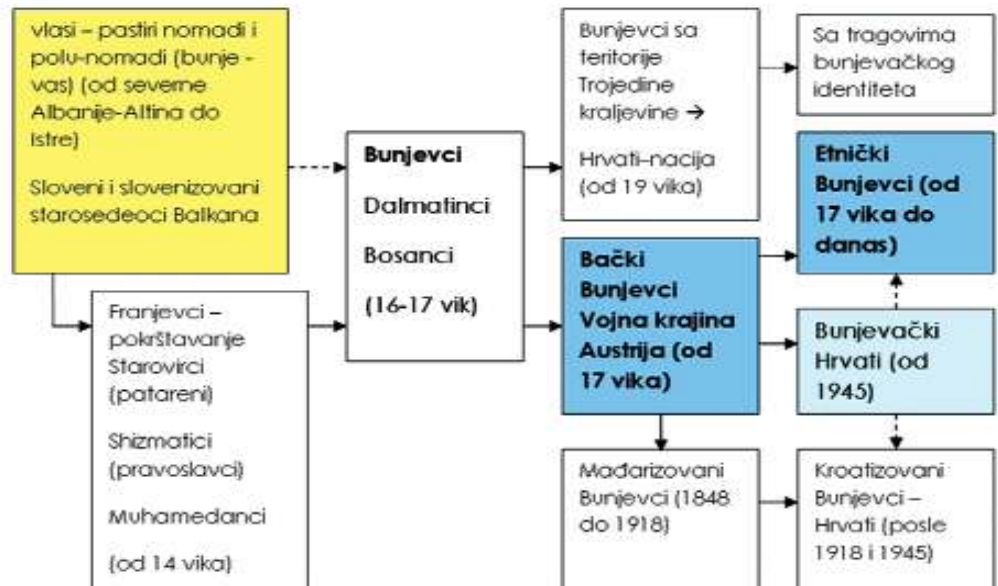
Zajedničko poriklo, zavičaj i istorija

Temelj etničkog identiteta Bunjevaca čini svist o zajedničkom poriklu, zavičaju i istoriji. Bački Bunjevci imaju očuvano dokumentovano sićanje na svoje poriklo nakon doseljavanja u svoj bački zavičaj. Svist o pridbačkom zavičaju i istoriji nejasna je a razlog tom je potiskivanje bunjevačkog identiteta, ko srži asimilacioni politika nacionalni država, pod čiju vlast su Bunjevci u svojem bačkom zavičaju dospivali.

Pridistorijski - mitski period i period moderne istorije

No, razlog se mož tražit i u specifičnostima etnogeneze Bunjevaca, koju možemo podilit na pridistorijski, mitski period, i na period moderne istorije u kojem se odvija nastajanje bunjevačkog etničkog identiteta (vidi sliku u nastavku). Bački Bunjevci su etnički formirani nakon doseljavanja na zemljišta južne Ugarske kojima je raspolagala Austrijska monarhija. Ovaj ključni proces etnogeneze odvio se u uslovima Vojne krajine, u kojima su Bunjevci-militari uživali status nižeg plemstva (vidi o tom Dominik Mandić u knjigi „Hrvati i Srbi, dva stara različita naroda“).

Raniji period etnogeneze Bunjevaca (boravak u Dalmaciji i u Bosni jednog dila etnički skupina, koje su se asimilovale s Bunjercima), karakteriše kulturno-duhovni uticaj Franjevaca Bosne srebrene (14. do 16. vik). Njevo misionarstvo doprinelo je okupljanju i privlačenju katoličanstva znatnog dila pridaka Bunjevaca (pokršćavanje patarena-bogumila, tzv. Staroviraca, na šta upućivaje dokumenti iz knjige M. Mandića „Buni, Bunjevci, Bunjevci“), ko i shizmatika-pra-

voslavaca pa i muhamedanaca (o tom vidit zapisnik iz Gradiške iz 1700. godine, sastavljen prilikom seljenja stanovništva iz Bosne i Hercegovine pod vodstvom Franjevaca). Za etnički identitet Bunjevaca važna je i starija, antička, mitska istorija, o kojoj se zna da su pra-pritke Bunjevaca činila Slovenska plemena iz prvog talasa naseljavanja Balkana, koja su se mišala s zatečenim starosidilačkim narodima (Iliri, Tračani, Avari, Vlasi), prvo romanizovanim od strane Rimljana a potom slovenizovanim.

Pastirska plemena - nomadi

Zajednička socijalno-ekonomska osobina ovi pra-pridaka Bunjevaca odnosi se na to da su oni bili pastirska plemena, nomadi i polu-nomadi (katunsko, transhumantno stočarstvo). Njeva staništa u planinskim prdilima činile su kamene građevine – bunje a naselje (slovenski naziv vas, ves – selo), označavano sa bunje-vas. Otaleg

se mož nazrit poriklo naziva Bunjevac – osoba koja stanuje u naselju bunja. Pokretan, selilački način života ovi pra-pridaka Bunjevaca objašnjava zašto se o njevom pra-zavičaju, ko nikoj stalnoj teritoriji, ne mož divanit.

Di je zavičaj Bunjevaca

Zavičaj Bunjevaca se može odrediti tek nakon njevog prilaska na fiksiranu, salašarsku poljoprivredu, a to se trevilo tek njevim seljenjom na zemljišta Vojne krajine i dodeljivanjom, koje su naređivali austrijski carova, statusa zemljovlasnika, nasuprot interesima feudalne aristokratije – D. Mandić navodi da hrvatski Sabor nikad nije prizno carske dekrete o statusu Vlaha-graničara, odakaleg potiče politička netrpeljivost prema Vlasi-ma-pravoslavcima-Srbima od hrvatskog državotvornog pokreta u 19. viku, koji se oslanjo na feudalnu državno-pravnu tradiciju feudalnog Sabora. U toj protivrečnosti feudalizma i slobodnog

krajiškog – sitnoplemičkog zemljovlasništva, mož se tražit takođe i klica bunjevačko-hrvatski protivrečnosti.

Početak etničkog „oblikovanja“

Etnogeneza katoličkog stanovništva (kasnije Bunjevaca i Šokaca), koje je tokom 17. vika, posebno 1687. godine, masovno iseljeno iz Dalmacije i Bosne u Slavoniju i Hrvatsku (teritorije na koje je polagalo istorijsko pravo hrvatsko plemstvo, kasnije građanska klasa), odnosno, manjim dilom u južnu Ugarsku (Bačka i na siver do Budima), dovela je do izdvajanja bački Bunjevaca ko posebnog etniciteta. Na teritoriji Trojne kraljevine (Dalmacija, Hrvatska, Slavonija), počeci etničkog oblikovanja Vlaha u Bunjevce zabiluženi su sridinom 17. vika („senjski biskup Sebastijan Glavinic (1630-1690) veli da prihvaćaje naziv ‘Bunjevci’, al da ne trpe da ji zovu Vlasima“). Al, pod uticajom Zagreba, ko centra državno-politički aspiracija hrvat-

ske feudalne aristokratije, ovaj proces etnogeneze Bunjevaca biva politički usmiren ka razvoju hrvatskog političkog identiteta. O tom svidochi „zagrebački biskup Benko Vinković (1581-1642), koji kaže da su oni Bunjevci Hrvati i da oće da ji se broji med Hrvate” i već početkom 19. vika etnonim Bunjevac dobio je u Hrvatskoj pogrđno značenje nepoželjnog, prostačkog nadimka. (Obadva citata iz URL: <http://vrilo-mudrosti.hr/razno-povijest.htm#bunjevci>). Bunjevci su potpali pod proces hrvatizacije koji je potiskivo i briso sadržinu bunjevačkog (i svakog drugog „regionalnog”) etničkog identiteta a razvijo konstruisani hrvatski nacionalni identitet.

Potiskivanje bunjevačkog etničkog identiteta

Potiskivanje bunjevačkog etničkog identiteta u Hrvatskoj ostvareno je tokom posljednji 150 godina u visokom stepenu, iako se, u posljednje vrime, zapažaje znakovi očuvanog bunjevačkog etničkog identiteta, (Nogometni klub „Bunjevac” iz Krivog Puta, Rečnik ikavice izdan u Gospiću 2002. godine).

Kad je rič o etnogenezi bački Bunjevaca ona je od 17. vika do polovine 19. vika dovela do etničke integracije i razvoja posebni etnokulturni karakteristika ovog naroda. To su osobine koje su nastajale pod uticajem tadašnje nemačke kulture (tokom vojne službe, usvajanje visoke kulture od bunjevačke aristokratije i građanske klase, privatnjom poljoprivrednog sistema, panonske arhitekture, načina odivanja, itd.). Ove kulturne promine dovele su do tzv. fisije (Eriksen, Etnicitet i nacionalizam, str. 123), koja je od ovog ogranka kadgodašnjeg proto-bunjevačkog etničkog korpusa, razvila posebni etnicitet – narod bački Bunjevaca. Prosperitet bunjevačkog naroda ostvaren je prije nacionalni pokreta Mađžara, Srba i, naposlitku, Hrvata (sridinom 19. vika).

Stvaranje nacija-država – posebno Mađžarske posli 1867. godine, značila je prikid u dotadašnjem etničkom usponu bački Bunjevaca.

Nacija - država

Strategija mađžarizacije svi nacionalni manjina u ovoj zemlji, poduprta industrijalizacijom i urbanizacijom, izazvala je asimilaciju građanski slojova bunjevačkog naroda i stvaranje brojne kategorije mađžarizovani Bunjevaca. Malobrojna izvorna bunjevačka inteligencija (primer Ivana Antunovića s njegovim nastojanjem da stipendijama podstakne školovanje narodne bunjevačke inteligencije), krajom 19. vika i početkom 20. vika (do Prvog svitskog rata), pokrenila je proces nacionalnog buđenja Bunjevaca, al je taj proces bio otežan, kako opstrukcijom mađžarski vlasti, tako i početkom hrvatske nacionalno-političke kampanje med Bunjevcima (posebno siromašnijim gradskim slojevima). Nakon stvaranja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1918. godine, u bunjevačkom narodu Bajskog trokuta (dio Bačke je osto u granicama Mađžarske), zbio se prvi etnokulturni udar koji je stvorio uslove fragmentacije ovog naroda. Ko državotvorna nacija, Hrvati (hrvatska politička elita) su na teritoriji Bačke (Vojvodine) legalno promovisali svoj nacionalni program, čiji princip je bio, i do danas osto, polaganje istorijskog prava na teritorije nad kojima je ikada uspostavljen formalni hrvatski državopravni status (stanovnici podložni političkom autoritetu-vlasti hrvatske države su politički narod Hrvata, nezavisno od nasliđenog etničkog identiteta, o tom vidi Fine, John V.A. (2009), *When Ethnicity did not Matter in the Balkans, A Study of Identity of Pre-Nationalist Croatia, Dalmatia and Slavonia in the Medieval and Early Modern Periods*, The University of Michigan Press).

Navedeni princip se mogao primeniti na Srem, koji je istorijski,

prija propasti mađžarske feudalne aristokratije u bici kod Mohača 1426. godine, pripado Slavoniji ko dilu Trojedine kraljevine. Na Bačku, na zavičaj Bunjevaca, ovaj princip se nije mogo primeniti jel južna Ugarska nije nikad bila u sastavu sridnjovikovne hrvatske države. To je bio razlog da se na bačke Bunjevce primeni kvazi-etnički princip uz pozivanje na sličnosti bački i hrvatski Bunjevaca (zajedničko poriklo, zajednički jezik ikavski dijalekt, katoličanstvo). Logika ubeđivanja Bunjevaca da su Hrvati je bila, i do danas je ostala: bački Bunjevci su istog porikla, iste vire, istog jezika... ko i Vlasi-Bunjevci koji su se integrisali u hrvatsku naciju, dakle, i bački Bunjevci su u nacionalnom pogledu Hrvati. (Ova logika zanemariva gori analizirane posebnosti bački Bunjevaca, koje ji razlikuju od Hrvata bunjevačkog porikla; osim tog ostavlja se izvan fokusa nedoslidnosti argumentovanja istorijskog toka integracije različitih etniciteta u hrvatsku naciju. O tome Fine, isti izvor).

Etnogeneza bački Bunjevaca

Izmed dva svitska rata u sivernoj Bačkoj stvorena je značajna infrastruktura (intelektualci obrazovani u Zagrebu, hrvatski stručnjaci doseljeni u Suboticu, itd.) neophodna za promociju hrvatski nacionalni interesa. Ta infrastruktura servisirala je značajnu populaciju, prija 1918. godine mađžarizovani Bunjevaca, koji su se posli 1920. godine nacionalno izjasnili ko Hrvati (bilo ji je priko 34 iljade). Potomci ovog stanovništva predstavlja jezgro savrimene hrvatske nacionalne zajednice siverne Bačke. Tom hrvatskom jezgru, pridruživalo se bunjevačko stanovništvo (uglavnom siromašnije gradsko stanovništvo), koje je privatilo hrvatski nacionalni projekt izmed dva svitska rata, ko i stanovništvo koje je, posli 1945. godine, iz različiti pobuda, privatilo taj program. Ovo stanovništvo čini zna-

čajan dio savrimene nacionalne zajednice vojvodanski Hrvata. Etnogeneza bačkih Bunjevaca obuhvata takođe posebnu kategoriju bunjevački Hrvata ko specifičnu etničku anomaliju (Eriksen, isti izvor, str. 112-117). To su Bunjevci koji su, na osnovu dekreta iz 1945. godine, prisilno kategorizovani ko Hrvati, koji nisu sami definisali svoj etnički, odnosno nacionalni identitet. Svoj etnički identitet ovi ljudi mogu odredit orijentišuć se prema etničkim Bunjevcima, koji prema hrvatskom nacionalnom identitetu gaje rezervisan odnos. Ukoliko su to ljudi urbanizovani sridina, njevo oklivanje da izađu iz etape zapostavljenog identiteta (trofazni model definisanja i razvoja etničkog identiteta obuhvata 1) zapostavljeni identitet, 2) istraživanje/ moratorijum, 3) ostvarenje etničkog identiteta, vidit Pinney, 1992.), mož bit uslovljeno nametnutim stereotipom o Bunjevcima ko prostom, salašarskom narodu koji se ne snalazi u gradu i biva marginalizovan. (Taki stereotip o Bunjevcima šire antibunjevački aktivisti, na primer, tvrdnja da je ikavica govor zaostali, odumirući salašara...). Zadržavanje formalno nametnutog, administrativnog hrvatskog nacionalnog identiteta, kod ove kategorije Bunjevaca-Hrvata prvenstveno je posledica negativni signala iz okruženja dominantne nacije (marginalizacija Bunjevaca i priznavanje Hrvata, pogotovo na bazi međudržavni sporazuma Srbije i Hrvatske, nagodbe na račun Bunjevaca) ko i „opipljivosti” hrvatskih institucija u Vojvodini (još od 1945. godine uglavnom neprikinito dilovanje Matice Hrvatske, hrvatski medija, publikovanje literature, podrška katoličke crkve liturgiji na hrvatskom jeziku, itd.).

Hrvat za javnost - privatno Bunjevac

Anomalija bunjevački Hrvata, i pored navedeni faktora zadržavanja pat-pozicije u definisanju et-

ničkog identiteta, mož se razumiti ako se ima u vidu da se ovi ljudi u privatnom, porodičnom životu ne razlikuju od etnički Bunjevaca. Njevo hrvatstvo je njevo javno lice. Ostaje otvoreno pitanje: kake su akulturacione posljedice takog ponašanja i kako se ta dugotrajna anomalija etničkog bunjevaštva i nacionalnog hrvatstva odražava na njevu ličnost. Buđenje i uspostavljanje bunjevačke nacionalne zajednice ko organizovane, moderno institucionalizovane organizacije, treba da dovede do njeve odluke o jednoj od dvi moguće opcije: el će se asimilovat u dominantnu grupu el će se udružiti na etničkoj osnovi. Ode se etnička osnova odnosi na bunjevačku nacionalnu zajednicu, jel se hrvatski nacionalni identitet izražava ko negacija bunjevačkog etničkog identiteta. A šta mož značit „dominantna grupa“? Hrvatska nacionalna zajednica ko manjinska u Vojvodini, mož bit „dominantna“ na lokalnom nivou (ako hrvatska preduzeća u Bačkoj daju prioritet pri zapošljavanju Bunjencima koji se izjašnjavaju ko Hrvati, i sl.), i ukoliko ta zajednica ima nesumnjivu i dugoročno neupitnu podršku srpske nacionalne zajednice, prvenstveno njeve države. Ukoliko se u položaju i procini dugoročne perspektive ove podrške hrvatskoj zajednici, ko dominantnoj „na lokalnu“, jave sumnje i pesimističke procine, mož se očekivat da se bunjevački Hrvati privole neposredno globalno dominantnoj zajednici i krenu putom asimilacije u srpsko kulturno okruženje. Analiza korišćenja jezika ko maternjeg jezika Bunjevaca i Hrvata (u tom je rastući udio bunjevački Hrvata) osvitljava u znatnoj miri ovo pitanje.

Srpski maternji jezik Hrvata i Bunjevaca?

Uvidom u podatke popisa stanovništva Srbije 2002. (knjiga 3. tabela 2) mož se zapaziti da je, od ukupnog stanovništva Vojvodine u 2002. godini, 76,63% identifikova-

lo srpski jezik ko svoj maternji jezik, iako se, ko pripadnik srpske nacionalnosti, izjasnilo 65,05% ovog stanovništva. Otaleg proističe da 235.213 osoba ili 17,79% osoba, koje se nisu nacionalno izjasnile ko Srbi, koristi srpski jezik ko svoj svakodnevni govor. Kad je rič o Hrvatima u Vojvodini, zapaža se da 35.493 pripadnika ove nacionalnosti el 62,8% koristi drugi, a ne hrvatski, jezik (pritežno srpski), ko svoj maternji jezik. U opštini Subotica, Hrvata koji ne koriste hrvatski ko svoj maternji jezik popisano je 2002. godine 7.862 el 47,1% a u opštini Sombor bilo je 5.254 osobe el 64,8% taki slučajova. Na osnovu procine, u opštini Subotica je med Bunjencima, iste godine bilo 7.677 osoba, koje nisu koristile bunjevački govor ko svoj maternji jezik (47,2%), a u opštini Sombor je bilo oko 2.429 ili oko 89% taki slučajova. Ukoliko se nacionalni-etnički svakodnevni govor posmatra ko znak raspoznavanja i medijum komunikacije unutar etnokulturne grupe, brez kojeg unutrašnja kohezija slabi a asimilacija u većinsko etnokulturno okruženje priovladava, mož se zaključiti da je stepen unutrašnje integracije hrvatske i, pogotovo, bunjevačke zajednice, u Vojvodini ko i u obadvi opštine, koje čine zavičaj bunjevačkog naroda, relativno nizak. U opštini Subotica i hrvatska i bunjevačka zajednica u blizu 50% slučajova svoji pripadnika nije identifikovala svoj etnički jezik ko maternji jezik (ostaje otvoreno pitanje koliko su izjave o maternjem jeziku virodostojne, koliko su standardni hrvatski jezik odnosno izvorna bunjevačka ikavica, u živoj svakodnevnoj upotrebi). U opštini Sombor nivo etnokulturne integracije putom jezika, ko markera pripadanja ovim analiziranim zajednicama, nesumnjivo se mož okarakterisat ko problematičan. Izmed segmenata bunjevačkog naroda, obadvi jezičke varijante (hrvatska ijekavica i bunjevačka ikavica) povlače linije razgraničenja, razlikovanja, što ukazuje na

problem njegove etnokulturne dezintegracije. Široko prihvaćanje srpskog jezika, ko maternjeg jezika, obadva segmenta bunjevačkog naroda, upućiva na njegovu ulogu zajedničkog lingua franca, koji relativizuje etnokulturno diferenciranje tog naroda.

Iz gornje analize možemo zaključiti da su za opstanak i razvoj Bunjevaca ko moderne etničke zajednice neophodni organizovani, institucionalizovani naponi koji doprinose 1) unutrašnjoj integraciju bunjevačkog naroda i 2) uspostavljanje ravnopravne, kooperativne odnose ove zajednice s kulturnim i društveno-političkim okruženjem u kojem se savremeni razvoj Bunjevaca odvija.

Dva koraka do integracije Bunjevaca

Dva su bitna institucionalna uslova privazilaženja fragmentacije i ostvarivanja integracije bunjevačkog naroda u njegovom zavičaju – Bajskom trokutu. Prvi je uslov Zavod za kulturu nacionalne zajednice Bunjevaca – brez kojeg je neostvarljiva rekonstrukcija etničkog identiteta Bunjevaca, izučavanje njegovog porikla i zajedničke istorije. Drugi uslov je pokrećanje 7/24 programa radija neophodnog za uspostavljanje živi komunikacija, za obnovu bunjevačke ikavice ko svakodnevnog govora, za promociju kulturni vridnosti i stvaralaca, društveni ideja i projekata koje pružaje referentni okvir (sve na šta se pojedinac mož oslonit i čime se orijentiše) za integraciju realne etničke zajednice Bunjevaca. Za Bunjevce ko dugo vrimenta obespravljenu, „izbrisanu“ etničku zajednicu, sagledavanje jasni granica sopstvene kulture prema kulturama i nacio-tvornim projekti-

ma naroda u čijoj sridini egzistira je i bore se za očuvanje svojeg etničkog identiteta, važna je pretpostavka ostvarivanja ravnopravnosti i sticanja osićenja prihvaćenosti ko manjinske zajednice. Ode se prvenstveno postavlja potreba otklancjanja nemili posledica osporavanja i iredentizma praktikovanog prema svemu što je bunjevačko u Bačkoj u interesu hrvatske nacionalne zajednice u Vojvodini. Podvođenje svega što čini elemente etničkog identiteta bunjevačkog naroda pod hrvatsku baštinu, znači negaciju tog identiteta. Nalaženje putova saradnje dvi bliske al različite manjinske nacionalne zajednice u Vojvodini, Bunjevaca i Hrvata, čini neophodnim proces razjašnjenja atributa bunjevačkog versus hrvatskog etničkog identiteta. Brez takog razjašnjenja svaki nacionalni identitet (osićenje pripadnosti naciji Benedikta Andersona ko „izmišljenoj zajednici“) ostaje dnevno-politički, ideološki konstruisani, politički otkroisani identitet (tako su 1945. godine Bunjevci doživili svoju kategorizaciju ko pripadnika hrvatske narodnosti).

Isto se odnosi i na nastojanja asimilacije bunjevačke kulture i istorije u okvir srpske kulture i istorije (prićutkivanje uloge Bunjevaca u istorijskim procesima stvaranja modernog društva u Vojvodini). Mećanjom multikulturalizma u osnove ustavnosti Srbije, stvoren je oslonac za afirmaciju Bunjevaca ko „malog naroda“, koji u okvirima srpske državnosti i vojvodanske autonomije, dobija šansu za ubrzani razvoj i za dovođenje svi atributa svojeg etničkog identiteta do nivoa koji odgovara kriterijima ravnopravnosti sa drugim nacionalnim zajednicama Srbije.

Dr Aleksandar Raić

Literatura:

- Abulof, Uriel (2009), „Small Peoples“: The Existential Uncertainty of Ethnonational Communities, *International Studies Quarterly*, Volume 53, Number 1, March 2009, pp. 227-248(22).
Eriksen, Thomas Hilan (2004), *Etnicitet i nacionalizam*, Beograd: Knjižara Krug.
Fine, John V.A. (2009), *When Ethnicity did not Matter in the Balkans, A Study of Identity of Pre-Nationalist Croatia, Dalmatia and Slavonia in the Medieval and Early Modern Periods*, The University of Michigan Press.
Mandić, Dominik (1970), *Hrvati i Srbi, dva stara različita naroda*, Knjižnica Hrvatske revije
Mandić, Mijo (2009), *Buni, Bunievci, Bunjevci, Subotica: Bunjevačka matica*.
Phinney, Jean (1992), *The Multigroup Ethnic Identity Measure: A new scale for use with adolescents and young adults from diverse groups*. *Journal of Adolescent Research*, 7, 156-176

IZ KNJIŽEVNE RIZNICE: VELJKO PETROVIĆ (II DIO)

Salašar

Velika gospoda vole takve šale, a ona manja su mislila na sebe i uživala što će neko pre njih turiti prst u vrelu vodu. Babijana nije pomela ova opšta pažnja, niti je on primetio napeti smeh na ustima velikaša. Njega je samo začudila ta žuta kokoš na servijeti koju mu je pandur podneo s evnuškom, hladnom uslužnošću. Zašto bar na tepsiji ne unose tu prokletu, kuvanu kokoš? Pa odsudno ščepa viljušku i nož i poče energično da testerije batak s posrebrenim krajem. U isti mah prasnu kikut, nemilosrdan, neodoljivi kikut koji je tresao čak i popa Blažu, s bogougodnim trbuhom kao načve s kvasnim testom. Babijan tek tada oseti da je kokoš presna. Ubrisa rukavom znoj sa čela i uspravi laktove na stolu s dignutim nožem i viljuškom kao vojnik pri kapitulaciji, pa se poče i sam smejeti:

- E, da se kaže, gospocka uncutarija! E, baš ste pravi đavo, prisvitli!

Župan, kome je monokl ispao u nastupu smejanja, obrgri starog salašara, pa mu, kao detetu, uze obe ruke i, razoružavši ih, turi mu u desnicu lopaticu od sedefa na srebrnoj dršci i zahvati iz otvorenog kokošjeg trbuha ajvara.

Ne srđi se, bača-Babijane, to se tako jede. Namaži na krov, pa jedi. To je dobro. To je osobito dobro za stare ljude. Tvoja baba bude večeras vesela!

Manji ljudi su se tek sada smejali, pošto im je odlaknulo, a veći su sopštavali da to nisu kokoši, već štajerski kopunovi i da se u Beču „servira“ tako u poslednje vreme. Babijanu se baš nije dopadao ajvar, ali ga je jeo, ne zato što je shvatio njegovo značenje nego jer nije znao šta drugo da radi, a, naposljetku, ni njemu nije bilo krivo da

zasmijava društvo. I to je neka prisnost i neka slava. Prćio je pomaleno, što je izazivalo smeh, a kad, ohrabren uspehom, diže praznu čašu piva, sam župan mu nasu belog badačonjskog vina:

Ne pivo, na to se pije samo belo vino!

- Možem ja i to! - veli Babijan uz opšte veselje i odobravanje. Svi se kucnuše s njim.

I tako je išlo i sa ostalim „gangovima“. „Fogaš“ (veliki zubati smud iz Blatnog jezera) hteo je da seče popreko, toplu, „natrvenu“ pitu s „kremom“ natakao je na viljušku kao dušmana i hteo je da obzine celu, pečenje je izrekao nasitno, mada je imao sve zube, a župan ga je u svemu podučavao, i to mu je činilo neobično zadovoljstvo. - Ti ćeš, bača, doći i do ministra i do primasa, pa da nas onda ne „blamiraš“. Da vide kakve su naše gazde! - Svi su se neprestano bavili njime, smejali se i zadavali mu ozbiljna pitanja rogobatnim jezikom i s mnogo stranih reči. On je video da mu se smeju, čak je osećao i da mu se rugaju, ali tek uvide i to da mu druge nema i, najzad, ipak, on je bio nesumnjivi centar cele otmene sofre, a jelo i piće bilo je odlično. Jeo je od svega po dvaput, ispijao sve čaše, male, veće, velike, uzane, široke, belo vino, crno vino, burgundac kao topaz, malagu, pa ipak je neprestano pogledao na one kao dlanovi široke i plitke čaše s dugim, tankim drškama, s vijugama usečenim kao dijamantom, i čekao je da u njima zašume oni drobnji, hitri mehurići. Naposljetku zaređaše panduri, kao posle pozdravnih rafala, s bocama, omotanim u bele servijete, kao da su bolesne, i za tili čas zaigraše u čašama sitni, magloviti vodoskoci, i zamirisra cela prostrana trpezarija uzbuđljivim

Priuzeto iz elektronskog izdanja knjige Miroslava Josića Višnjića „Antologija srpskih pripovedača XIX i XX veka“

http://www.knjizara.com/bib/knj/Antologija_srpskih_prip.pdf

vonjem šampanja. Svima se zaskakliše oči, u svačijoj glavi minu nejasna uspomena na neki vals, na silne sijalice, na ženski smeh i na ženska naga ramena. Samo se bača-Babijanu raspoloži lik tog vraškog pića radi. Župan se diže s monoklom u ukočenom oku i nazdravi Njegovom Apoštolskom Veličanstvu. Pri završnim rečima zabrujaše, kroz naprećac raskriljena vrata, Cigani. Eljen, eljen, eljen (živeo)! Svi stojeći iskapiše. Župan ustade opet. Monokl još blistav i nepomičan, ali drugo oko već slobodnije žmiri. On završi: - Da živi vlada! - pa odmah kucnu o Babijanovu čašu: - No, bača, da živi naša visoka vlada!

- Pa neka živi, vlade mora biti te mora!

Svi se smeju, i pop Blaža se smeje, mada vrti glavom, pa se i on kucna, i on iskapljuje. Posle ustaje arhimandrit, i on nazdravlja županu, uzoru svih župana, dičnom poglavici naše male, bačke države, kojom on, na sreću svih vera i jezika u njoj, upravlja tako da, kad bi se „oni gore“ ugledali na njega ili bar slušali njegove savete, kad ga, na ogromnu štetu zemlje, još nisu uzeli sebi u vladu, ne bi bilo u Ugarskoj ni verskog ni narodnog pitanja. Opet eljen, opet ustajanje, kucanje i pijenje uz pratnju muzike. Najzad se opet diže župan, ali mu monokl zaigra i usred besede iskliznu. On nazdravi Babijanu, čestitom Bunjevku i patrioti, diki salašara i skupštinaru, koji se isto toliko brine za Varmeđu koliko i za svoje njive. - Za mene kažu protivnici da sam partizan i aristokrat. Eto vidite kako ja postupam s opozicionarima i sa seljacima. - Pa se okrete tronutome Babijanu bunjevačkim rečima: - Babijan, ja tebe mlogo volim, tebi dopuštam da

mi kažeš ti. Servus, bača, ali brez ljubljenje! - U opštem polupijanom, polušaljivom i poluganutom raspoloženju, Babijan je samo bri-sao oči i mucao:

I tebe je bunjevačko mliko odložilo. Krv nije voda!...

U tom je prošao ručak. Društvo se još jednom nasmejalo Babijanu, koji se stresao od kiselog ananasa, pa ga obiberisao, jer, kaže, on tako i dinje jede. Pa panduri unesoše velik pozlaćen čorbaluk s vodom i ubrusom i čaše sa mlakom, nesladenom limunadom pored ovalnog, srebrnog umivaonika. Kad Babijan ugleda bolu s vodom, on se užasnua:

Prisvitli, zar vode posli svega ovog? Nikad ni dovika!

To je da prste opereš, bača!

Ali bača zamoči obe žuljave, rutave šake, izbrčka svu vodu, poprskava sve oko sebe i ubrisa se o stolnjak pa zagladi brke:

E, to je već ništa!

Ali kad mu prinesoše čašu, on lukavo mignu na župana:

E, neće bača dvared. Jedared sam popio, više ajak! - i nikako nije hteo da promučka usta. - A da šta će ondak vino?

Župan brže diže sto, te se svi povukoše u salon, gde je već čekala kava s konjacima i likerima. Bača je probao sve i naposljetku se zaustavio na manastirskoj šljivovici: - Sam švindl, da 'proštiš, prisvitli! - Međutim, jezik ga je demantovao.

Župan izvuče iz futrole od stakla debelu, crnu cigaru od aršina i sa širokim, crvenim prstenom, „sas štrupandlom“, i turi je bači u usta: - Bača, pazi, to košta pet forinti! - Bača se trže, gotovo trezveno, izvadi je iz usta, zagleda je prevrćući je među prstima i skoro prezrivo reče: - Svašta!

Kad se svi zavalise u naslonjače i

zadimiše, župan se okrete, naredi da se Ciganima da jesti i piti, pa će porodičnim tonom opet Babijanu:

- E, sad, baća, da nam producirāš ono jutro na salašu!... Verujte, gospodo, to je nešto kolosalno. Ja ni u „Ronaheru” nisam čuo nešto savršenije.

Čiča se nešto kao snebivao, ali kad vide zažarena, zajapurena lica svih unakolo, čija je presićenost zahtevala još novih potresa, on se prvo malo prokašlja, pa kad nastade tišina, zaklopi oči, zavalu glavu i poče kukurikati. Prvo kao kakav mator i promukao pevac, s čitavom izrađenom melodijom, i s onim na kraju opuštenim glasom kao kad gajdašu pisak ispadne iz usta. Pa onda kao mlad petao u doba svoje plodne i budilačke moći, sa silnim naletom i brzim prekidom, i, najzad, kao kakav sasvim mlad, nespretna orozić, koji mutira slično gimnazisti petog razreda, koji još matorački počne kukuri... - ali nikako ne ume da završi ono - ku. I sve je on to pratio pokretima i mrđanjem glave i tela; čak je i rukama lupao o bedra k'o tobože krilima. Zatim je došlo mukanje: prvo ono bezizrazno, u vetar, kao teoci, pa ono duboko i toplo njihovih matera - uz prvo je blenuo naivno u neizvesnu tačku na gornjem zidu, a uz drugo obrnuo glavu u stranu, kao da priziva tele da ga obliže po čelu. Pa rzanje s kopkanjem kopita, pa groktanje s njuškanjem izrivene zemlje, pa sva razna salašarska lajanja, kevkanja, sve do kvocanja, gakanja, škripanja đerma, testerisanja i dalekog zvona iz varoši, te završi, sav oznojen i zadihan, ženskim glasom: - Dobrojtro, komšija, jeste l' uranili, kako ste spavali, šta ste sanjali?

Celo se društvo povaljalo od grohota. Debeli ljudi su se hvatali za trbuhe i usijano im se lice trzalo od bolne nemoći: - Ta prestani, molim te, prestani, ubio te Bog!... - On sam bio je iznuren, te je i njemu drhtala ruka, i pola mu se čašice prosulo dok ju je prineo ustima. Župan je prezadovoljno ponavljao svakom pojedinom: - Zar

nisam rekao, zar nisam dobro učinio? - U drugoj sobi pucali su od smeha i Cigani i panduri, i Tuna, ušavši s novom kavom, morao je koji put šakom da zaklanja razjapljene vilice. Ali kad se njegove oči sretoše sa zamućenim i zasjenjenim pogledom baća-Babijana, odjednom pade smeh kao ljuska s lica obojice.

- E, prisvitli - viknu Babijan ozbiljno - umemo mi salašari tušta, i lajati i ljucki divaniti!

Župan, shvativši to kao predznak neprijatne faze u njegovu pijanstvu, zovne Tunu i naredi mu da nekako izvede baću i otprati do kola. Pred odlazak župan mu je natrpao špagove cigaretama, cigarama, bonbonama - „za dicu”; čak mu je gurnuo u šake i jednu bocu rakije za put i za sinove. Svi su se s njim rukovali, a župan nije mogao izbeći da ga Babijan ne poljubi. Kad je izašao, župan nasmevano sleže ramenima:

Bolje ovako. Paor je paor, ne zna granice. Al' je kolosalan, zar ne?

Uz put ni Tuna ni Babijan nisu pominjali nijednom rečju ni ručak ni veselje... Kreпки starac, čim je izašao na vazduh, upregao je svu volju da se ispravi i da sigurnije korača. Stipan i Anica digoše ga u kola čineći se da ne primećuju nikakve znake pijanstva na njemu. Putem se navalio na Aničino rame i blaženo zadremao.

Ukućani su ga dočekali kao što su ga i ispratili, skidali ga nežno kao da je od porcelana i ljubili ga redom u ruke.

Ima l' što novo?

Bilka otelila žensko.

Baća se nasmeši.

Lip dan. - I više ne reče ni reči, ali svi naslutiše da je Baću kod župana postigla velika „čest”.

Svukao se, umio, obukao radno odelo, obišao salaš, pregledao da li je sve u redu, pa naručio sebi za večeru kiselih paprika i krastavaca, zatim legao i domaćinski zahrkao.

Nije prošlo ni nedelju dana, sunce je sve toplije i duže grejalo menjajući zemljino lice, kad jedno popodne, dok je Babijan nadzirao

zidanje novog obora u dnu dvorišta, kao na komandu zalajaše svi kerovi pod vođstvom Kuse, koja je besomučno skakala na ogradu i kezila zube između letava. Babijan se osvrte i ugleda iznad ograde zelene lovačke šeširiće s trebrovim perima i vrhove dvocevaka. Anica dotrča s rukama vlažnim od sapunjavice i usplahireno šapnu: - Baća, neki gospodari tražidu vas!

Oteraj vaške, pa nek' uđu! - odgovori mirno, bez iznenađenja, ne mičući se.

Nj, Kusa, oš pod kola!... - čula se vika i tutanj grudve s kotrškanjem za psima, škripnuše vrata, i doleti Stipan do Babijana, uzbuđen: - Baća, došli su prisvitli gospon vešpan s gospod'nom „oblegatom”!

Babijan se okrete, pa kad ih vide, on se ispravi u ugušujuću prijatnu nedoumicu mirno naredi: - Nek' žene otvore „salu”, počiste, postave i donesu vina, šunjke, kajgane, krastavaca i smista nek' u vate „par” pilića na paprikaš! A ti, Stipane, deder moj „jankli”! - Pa učini dva-tri koraka u susret gostima, bez ikakve žurbe. A ovi privezaše litareve svojih zečara jahaćim bičevima i pridržavahu ih, jer domaće vaške, ispod ambareva, režahu negostoprmljivo na njih, na te, po njihovim pojmovima, sigurno degenerisane, elegantne varošlije. Dok su ovi, aristokratski, rezervisano opustili svoje duge, svilene uši i daščući plazili svoje crvene jezičine, upirući treperave, vlažne, crne njuške čas u svoje gose, čas u ovaj poluobučeni „milie”, kao da su hteli zapitati: - A šta ćemo nas četvorica među ovima?

Čemu da zafalim tu prisvitlu posetu na Lipoženčića salašu? Dobro mi došli! - pa pruži ruku i rukova se sa obadvojicom. - Izvol'te samo ovamo da se odmorite i pri'vatite malicko. Proščavajte, veliku gospodu je teško ugostiti 'vako iznenada, al' za lovce ima uvik dosta na salašu! - pa se osmehnu, zastade i negleduš navuču kaput koji mu je Stipan pridržavao.

Mudro ti je ovo poslednje, baća-

Babijane... A mi malo podosmo na zečeve, pa kad smo već tu naišli, ja rek'o da ostavimo konje u Šikari, a mi da svrnemo do mog dobrog baća-Babijana.

Dobro ste uradili... A konji u Šikari, velite?... A, 'ajd' mo sad unutra - sad ću ja taki! - Stipane, jednu rič!...

Suknje zašuštaše tamo i amo, ženskadija se rastrčala. Već je sve bilo spremno. Manda je, u novoj „džegi”, već unosila vino, a u dnu dvorišta kreštale su kokoši, pištali pilići, dok dlan o dlan, a perje se razleće i mačke se šunjaju oko kuhinje.

Župan je, razume se, ovu posetu naročito udesio. Izbori su u izgledu, i za opoziciju bi bio smrtonosan udar kad bi se pridobio za vladu Babijan Lipoženčić, za čijim bi „lancima” pošle sve bunjevačke gazde, a po mađarskom cenzusu fukara i ne glasa. On je njega davno uzeo na oko. Znao je da je tvrdoglav. Ali je verovao u uspeh. No ovaj ga je doček malo iznenadio.

Gospoda su se divila veličini i mnoštvu zgrada, gospodskome nameštaju, iako su ih presa i kajasi golicali na smeh; tapkali su Babijana po plećima, a ovaj se samopouzdanio smešio.

Izvol'te samo malko da se pri'vatimo, p'onda ćemo proći po salašu da vidite moj „gazdašag”, a dotle će biti gotova i večera.

Županu se učini: - ovaj matori očevidno izbegava ozbiljan razgovor i hoće da pokaže da ga se pravi smer njihove posete i ne tiče. Do đavola, ko bi pomislio da je ovaj Bunja tako prepređen!

Kad posedaše i pogledaše jedan drugome u oči, Babijan je imao, tako nekako, bezazlen pogled, koji nije dopuštao nikakvo podsećanje, i koji je vezivao prisutne samo za sve ovo ovde. Kad bi došlo da oslovi župana sa „ti”, on bi to izgovorio tako prirodno, kao da je to ostalo iz zajedničke mladosti. Najzad se župan pouzdao u vreme i u vino.

(nastavlja se)

U 97. GODINI ALEKSANDAR MARGANIĆ S POSEBNOM STRAŠĆU DIVANI O SVOJIM SLAVNIM FUDBALSКИM DANIMA

Krpenjača odranila reprezentativca

Počeo je na leđini na Rati s krpenjačom, nastavio u Bajmočkom atletičarskom klubu, a onda zbog krojačkog zanta oćo u Beograd, di je napravio veliku fudbalsku karijeru. Zbog odlične igre timovi su se otimali za ovog golgetera, a onda je posto reprezentativac u timu Jugoslavije, al krojački zanat nikad nije ostavio

Bajmoćanin Aleksandar Marganić, koji je prošlog miseca napunio 96 godina, i danas s velikom strašću divani o svom fudbalskom životu, kad je ko golgeter u nekoliko beogradski klubova prija Drugog svitskog rata posto reprezentativac Jugoslavije. Triba kazat da je on jedan od najstariji Bunjevaca koji su se upisali u poseban biraćki spisak za izbor Bunjevaćkog nacionalnog savita, a posli se kod svoje ćeri Katice Marganić stalno raspitivno dal je to uspilo.

Kako je bilo na početku

Marganić se ko osmogodišnjeg dite sa roditeljima 1922. godine iz mađzarskog mesta Kaćmar doselio u Bajmok, na Ratu, ko i mnogi Bunjevci u to vrijeme. Sa 12 godina otac ga je dao na krojaćki zanat koji je završio u Beogradu, di je i doživio veliku fudbalsku slavu.

– Na Rati je bio velik prostor lipe trave, a naša bašća je baš udarala tamo, i tu smo uvijek igrali fudbal. Jedan mesar iz Bajmoka osnovo je u Ružinoj ulici prvi fudbalski klub „Radnićki”, a posli je osnovan i drugi klub, „Građanski”, tu su bili oni što su išli u škulu. Kad su se ovi klubovi raturili, osto je Bajmoćki atletićki klub BAK. Prvu pravu loptu dono je Palika Volg, student iz Nemaćke, sin jednog bajmoćkog bogataša.

Odlazak u Beograd

– Od majstora u Bajmoku, ko segrt, sam dobio sto dinara mi-

sećno i ranu, što nije bilo ništa. Jedared je na prošćenje došo Albe Marganić, on je već radio u Beogradu ko frizer. Priporućio mi je da dođem u Beograd i da će mi pomoć da se zaposlim. Tu sam opet imo ludu sriću, majstorov sin od 10 godina treniro je fudbal u BSK-u (Beogradski sportski klub), prvaku Jugoslavije. Jedared odem s njim na trening, nekoliko puti sam gledao utakmice, pa se mislim, pa ovaj ne zna ko ja, zašto i ja ne bi mogo da igram. I tako sam ja osto u BSK-u dvi godine. Popravio sam se u igri, naućio sam od ti naši igraća. Posli dođe jedan nemaćki trener u BSK, nije znao srpski, i dobro mu je došlo kad sam ja perfektno divanio mađzarski i privodio. Kad je tio otić on kaže meni, nećeš ništa uspiti ako ostaneš u BSK-u. Tu ima 50-60 igraća, i tu vlada protekcija, neg ti moraš počet s klubom iz trećeg-ćetvrtog razreda (lige), pa posli napri-dovat.

Tako Aleksandar Marganić priđe u klub „Senegalac” kojeg su držali beogradski trgovci i zanatlije i zato je finansijski dobro stojo.

– Pridsidnik je bio jedan Skokić, zdravo bogat ćovik. Ponudio mi je da mi plate stan i rućak. U „Senegalcu” sam posto najbolji igrać. Imo sam 18 godina i zdravo sam volio to društvno u Klubu.

Prilazak u „Istru”

Godine 1935. oćo je u vojsku u Osijek i bio lipo ispraćen od Kluba. Dobio je zlatni džepni sat i dvi iljade dinara, a svakog miseca je dobio po iljadu dinara. Tu je posto radiotelegrafista 42. puka.

– Pored naše kasarne uz Dravu je bilo igralište fudbalskog kluba „Slavija”, prvligaša. Narednik me pušto da idem na treninge, ćak je bilo tako da ću kad završim vojsku prić u „Slaviju”. Posli su me primistili u 18. pešadijski puk u Banjici, u Beogradu. Jednom prilikom su igralale reprezentacije Zagreba i Beograda, tu sam upo u reprezentaciju Beograda, i tu je meni skoćila numera. Onda je formirana beogradska „Istra”, to je bio najbogatiji klub, tu su bili sve profesori, ministri. Mošte mislit

kad je ćila Uprava Kluba u ono vrijeme imala automobile, nismo išli vozom neg automobilima.

– Jednog dana dođe Jakšić kođ mene, on je bio šofer pridsidnika Belića, onda najboljeg advokata ko sad Fila, i kaže, slušaj vamo, mi smo formirali „Istru”, svi 15 igraća su iz 15 klubova, koji su već igrali za reprezentaciju. Nama triba desno krilo, i svi su navalili na tebe. Kad je to kazo nisam znao šta da radim jer mi je bilo žao da ostavim BKS. Uz savit Skokića, prišo sam u „Istru”. Potpisao sam ugovor na pet godina, a za prilazak sam dobio 60 iljada dinara. Mošte mislit koki je taj novac bio kad je dva dinara bila kila kruva, ćetri dinara kila mesa. Da nisam oćo u „Istru”, nikad ne bi dospio u reprezentaciju.

Marganićov raniji klub ga je dvaput pozajmljivo jel je na to imo pravo ako 12 dana gostuje u inostranstvu.

– I pridsidnik BSK-a, inaće savezni kapiten, zove mene, dođi natrag u BSK. Ako ti je „Istra” štogod platila, mi ćemo duplo vratit. Ja kažem pridsidniku

„Istre” Beliću za ovo, a on, vidim, bilo mu je krivo, pa oči do sefa, otvorio i kaže, uzmi koliko očeš, al u BSK nećeš ići. A mene sramota, reko, ne tribaju meni pare, ja neću da napuštim Klub. Tu je mene posli mrzio savezni kapiten.

„Istra” - „Hajduk” 5:1

– Al, desilo se opet čudo. Poslidnja prvenstvena utakmica igrala se izmed Jugoslavije i splitskog „Hajduka”, 1938. godine. Dvi noći nisam spavo, gledao sam u nedilju utakmicu i posmatro Matušića i Kragića, na koji način da ji priđem. Bio sam strašno brz, imo sam tri medalje u atletici. Stadion je bio pun, svi su došli iz drugi klubova, tili su da vide šta će „Istra” napraviti, jel prithodne dvi prvenstvene utakmice je tukla „Voždovački” sa 13:0, a „Građanski” sa 15:0. Svi fotoreportereri su se sjužili kod našeg gola, mislili su dobiće „Istra” gola ko kiše. Dvi godine smo igrali zajedno, bili dobri tehničari i iznenadili „Hajduk”. Pobigo sam Kragiću, dodao loptu saigraču koji je dao gol, dok je „Hajduk” izjednačio iz faula. U drugom poluvremenu, strašno smo navalili, ponovo sam pobigo, prišo dvojicu, dao loptu Jakšiću a on dao gol, 2:1. Posli je mene Kragić srušio u kaznenom prostoru, a Jakšić je dao gol iz penala, 3:1. Urnebes na stadionu. Onda su se Mrkušić i Brozović posvađali, a ja sam iskoristio tu njevu svađu i dao još dva gola, 5:1. Na zgradi na Terazijama, novine „Vreme” je ispisalo: „Istra” - „Hajduk” 5:1. Narod se telefonom bunio da prave budale od nji, nije niko virovo da je „Istra” pobidila državnog prvaka. Posli sam izabran za našu reprezentaciju i dobio sportski pasoš.

Krivudav životni put

Dok se prisića svojeg fudbalskog života, Marganić nam pokaziva fo-

tografije iz tog perioda, vrlo dotiran, nasmijan sa saigračima, u modernim i lipim odilima. Kaže, nikad nije napuštio svoj krojački zanat, i sam je sebi šio elegantna odila jel se i kreću u visokom društvu. Volio je bit dotiran. Njegova ćer Katica kaže da je tu osobinu sačuvo sve do sad, nikad iz kuće nije izašo makarkako odiven.

– Više puta sam dolazio kući i tu se upoznao sa mojom budućom suprugom Marijom. Godinu dana smo živili u Beogradu, a 1940. kad je sve već mrišilo na rat, vratili se za Bajmok, po nagovoru njezini roditelja, i tu ostali.

U braku se rodilo dvoje dece, ćer Katica i sin Josip. Aleksandar Marganić je 4. aprila dobio poziv za vojsku, u Beograd, i ubrzo dospio u nimačko zarobljeništvo. Njegovo znanje nimačkog jezika ga je spasilo, tako da je stigo kući već kad su se kuruzi brali. Još dvared je bio mobilizovan u mađarsku vojsku, prvi put je bio tri miseca na dunavskim ostrvima kod Budimpešte, a drugi put je tribo ić na ruski front, međutim, to je već bila 1944. godina i vladalo je rasulo, pa su pušteni kući. Kroz dvi nedilje priko tavančutske partizanske baze našo se u borbama za oslobođenje Jugoslavije di je i ranjen. Marganić nije mogo brez fudbala, pa je posli rata obnovio bajmočki fudbalski klub „Radnički”. Tako je posto prvi prid-sidnik „Radničkog” i trener. Radnju je i dalje imo. Zatvorio je 1958. godine, jel su se formirale krojačke zadruge, a došla je i konfekcija. Do penzije Marganić je radio ko kontrolor zemljoradničke zadruge, a na kraju je bio knjigovođa u fabriki nameštaja u Bajmoku.

Poslidnju utakmicu Marganić je odigro 1956. il 1957. godine. Onda je, iako povriđen, dao i poslidnji gol koji njim je dono pehar. Kasnije je radio ko prid-sidnik Kluba i ko fudbalski sudija.

Prija pet godina „Radnički” je slavio stogodišnjicu kluba, al poziv za Marganića je izosto, što ga zdravo boli, jel je puno dao za ovaj klub. V. M.

NOVE SPORTSKE NADE SOMBORA

Somborski bejzbolaši

Ekipa somborskog bejzbol kluba „Aligators” popela se na pobidničko postolje na nedavno održanom internacionalnom dvoranskom turniru „Triglav” u Novom Sadu a za najboljeg igrača proglašen je naš Somborac i Bunjevac **Vladimir Parčetić**.

U konkurenciji bejzbol klubova do 16 godina učestvovalo je osam ekipa od koji tri domaće ekipe i pet ekipa iz Hrvatske, Mađarske, Austrije i Slovenije.

– **Do prvog mesta stigli smo posle tri pobeđe a u finalu smo igrali sa klubom „Vindija” iz Hrvatske i pobedili ih rezultatom 15:14. Značajno je kazati da smo mi mlad klub s mladim igračima i da se naš budžet uglavnom zasniva na sponzorstvu roditelja a da smo pobedili „Vindiju” čiji je godišnji budžet oko 90.000 evra! Naši igrači su sjajni i odskaču po kvalitetu od svih drugi u Srbiji** – kaže trener **Đorđe Mitrović**. On dodaje da su „Aligatorsi” prvaci Srbije do 18 godina, vicešampioni Mini balkanskog prvenstva u kon-

kurenciji klubova koji postoje više od 25 godina, premda somborski klub postoji tek dvi godine.

Uspih somborski „Aligatorsa” je utoliko sjajniji jel je za najboljeg igrača, MVP igrača proglašen Vladimir Parčetić (1996), koji je prema ričima trenera igro sjajno i na palici i u odbrani.

Vladimir kaže da je bio oduševljen promocijom bejzbola u škuli „Avram Mrazović” čiji je on učenic, te da je odma sutradan oči na trening.

– **Volim da igram na palici i osićam se moćno kad udaram lopticu. Bejzbol me potpuno ispunjava.**

Osim što je najbolji u bejzbolu, Vladimir je odličan đak sedmog razreda i sjajan učenik petog razreda niže muzičke škole „Petar Konjović” iz Sombora, klasa gitara. Muzika i sport su za sada dvi velike Vladine ljubavi. Raduje se skorajšnjem putovanju sa klubom u Prag al jednako i nastupima i svirkama u svojoj škuli.

R. P.

SPONZORI DOBRODOŠLI

Somborski klub „Aligators”, povodom uspiha na turniru, imo je prijem kod Nemanje Delića, gradonačelnika Sombora. Tu su izrazili želju da se i za ovaj sport nađe koji dinar iz gradskog budžeta.

Somborski „Aligatori” se nada da će Sombor, osim po bogatoj kulturnoj tradiciji, postati i grad sporta. I, to ne bilo kakog, već bejzbola koji je u Srbiji tek u pojuvu.

STALNO MIROVANJE MOŽE DA ODVEDE U BOLEST

Dokolica je opasna

S jedne strane čoveka zbunjuju i zamaraju ponekad stege, obaveze, norme i standardi koje mu društvo, porodica, radno mesto i drugi nameću, i čezne za nekim slobodnim životnim ritmom, slobodnim vremenom u koje će moći da radi kad hoće i koliko hoće. Međutim, kada se sticajem životnih okolnosti nađe u tom slobodnom vremenu (duže bavljanje, godišnji odmor, penzija, nezaposlenost), on postaje zbunjen i ne zna šta će sa samim sobom i tolikim slobodnim vremenom. Jer, slobodno vreme i dokolica prijaju samo do izvesne mere, i to najčešće kada smo premoreni fizički ili psihički. U svakoj drugoj prilici dokolica je štetna, čak opasna jer

ljudskom organizmu mir i dokolica ne prijaju. Većina psihologa smatra da je za duševno i fizičko zdravlje izuzetno opasno neprestano mirovanje, neaktivnost i nedostatak određenog sadržaja. Štaviše, nerad i dokolica vodi u bolest.

Tri su osnovna i velika zadatka u životu svakog čoveka: ljubav, prijateljstvo i rad. Ako uspemo da uskladimo ove tri stvari možemo reći da smo zaista srećni. Naravno, malo je ljudi koji uspevaju da lako i bezbolno ostvare ova tri životna zadatka. Prva dva zavise od niza raznih životnih okolnosti, ali ova treća zavisi samo od nas. Naš organizam je stvoren za rad, aktivnost ovo tim pre što naše telo predstavlja svojevrsan energetska

Život nikad nije lak, ali ga mi sami ponekad svojim načinom razmišljanja ili neadekvatnim ponašanjem možemo učiniti još težim. Priroda je čoveku podarila tu divnu sposobnost da može da misli i razmišlja, i to je nesumnjivo njen najveći uspeh, ali istovremeno i izvor mnogih naših problema i nevolja

sistem koji poseduje energiju stečenu kroz proces metabolizma, odnosno sagorevanjem unetih materija. Od toga kako i koliko koristimo tu energiju zavisi naše ponašanje, živost, izgled, ličnost uopšte. Nedovoljno korišćenje ove energije (sedenje i razmišljanje) dovodi do inertnosti, bezvoljnosti, depresije. Čovek bez cilja, plana i zadatka postaje nezadovoljan što dalje podstiče osećanje beskorisnosti, manje vrednosti i lične nesigurnosti.

Najgore je što dokolica budi negativne emocije, strah, pogotovo, a time i ličnu i životnu nesigurnost. Zbog svega toga nerad, osamljivanje, sedenje i jalovo razmišljanje o tome „šta bi bilo da je bilo“, ili „šta me još sve mož snaći“ i sl. je najgo-

ra životna varijanta. Uopšte uzet, preterano osamljivanje i bavljenje samim sobom degradira ličnost i udaljuje je od života i stvarnosti. Bernard Šo nije uzalud rekao da je tajna očajnika u tome „što ima previše slobodnog vremena da razmišlja o tome da li je srećan ili ne“.

Radna terapija nije slučajno izmišljena. Rad je uvek bio najbolji lek za sve usamljene, depresivne i nervozne. Kretanje i telesna aktivnost neutrališu strah i negativne emocije. Sem toga, kretanje, rad i aktivnost čine da kroz naše telo energija življe proradi, a tako probuđena energija daje čoveku volju i želju da planira, stvara i lakše rešava životne probleme.

Desa Kujundžić

NERAD VODI U BOLEST

Većina psihologa smatra da je za duševno i fizičko zdravlje izuzetno opasno neprestano mirovanje, neaktivnost i nedos-

tatak određenog sadržaja. Štaviše, nerad i dokolica vodi u bolest.

BUNJEVAČKI KULTURNI CENTAR TAVANKUT PRIREDIO DRUGU USKRŠNJU IZLOŽBU

Umivanje s mladim žitom

Na Cvitnu nedilju Bunjevački kulturni centar Tavankut je u svojim prostorijama priredio drugu uskršnju izložbu. Sve je bilo u znaku ša-

reni jaja, glavnog obilježja Uskrsa. Šarana su najrazličitijim tehnikama, pa su se mogla viditi ona farbana, ukrašena šljokicama, metalnim nitnama, brušena, ukrašena slamom, koncom, perjom. Zdravo vesela jaja su bila ona koja su ukrasila dica, jel su imala lice, kosu, šepice pa čak i šalove. Jedan astal je bio za uskršnji ručak, s obaveznom kvanom šunkom i jajima i renom.

Posli otvaranja izložbe podsitili smo se jednog starog bunjevačkog običaja, umivanja vodom u kojoj je bilo mladog zelenog žita. Zelen kalajsani lavor je stoji u zdravom starom moždovu, a sa njegove strane je bio metnut peškir. Umivala su se dica, članovi BKC Tavankut, od

koji je nekoliko bilo obučeno u bunjevačku nošnju.

V. M.

PRVENSTVO EVROPE U ŠAHU ZA MUŠKARCE I ŽENE ODRŽANO U RIJECI

Rusi dominantni

U Rijeci je od 3. do 18. marta održano prvenstvo Evrope u šahu za muškarce i žene. Igralo se 11 kola po švajcarskom sistemu. Tempo igre je bio 1 sat i 30 minuta za prvi 40 poteza, a nakon tog dodatak od 30 minuta do kraja partije uz bonifikaciju od 30 sekundi za svaki potez.

U ženskoj konkurenciji titulu prvakinje Evrope sasvim zasluženno i mož se kast očekivano, jel je i pre turnira važila za jednu od glavni favoritkinja, osvojila je iskusna **Pia Cramling**. Imala je izuzetni 9 poena iz 11 partija, 8 pobida, 2 remija i 1 poraz. Drugo mesto osvojila je **Victoria Cmilyte** iz Litvanije, dok je treća bila **Monika Socoko** iz Poljske. Od naši takmičarki učestvovala su **Nataša Bojković**, **Irina Coluskhina**, **Sandra Đukić** i **Ljilja Drljević**. Nažalost, sve četiri naše takmičarke igrale su ispod svoji mogućnosti a najviše je razočarala Nataša Bojković.

U muškoj konkurenciji zlato je osvojio **Ian Nepomniachtchi** iz Rusije sa 9 poena iz 11 partija. Imo

je 7 pobida uz 4 remija i pokazo je kroz cio turnir svoj raskošni talenat, međutim o njemu će kasnije biti još riči. Srebrom se okitio **Badur Jobava** iz Gruzije, koji se mož osičiti i ko gubitnik, jel je veći dio turnira vodio, dok je treći bio **Artoem Timofeev** iz Rusije. Ko što se i vidi, tradicija se nastavlja u smislu dominacije šahista iz Rusije. Od naši šahista najviše se istako **Bojan Vučković** koji je osvojio 7,5 poena iz 11 partija, nakon čega je igro baraž za odlazak na Svitski kup protiv Madžara **Ferenc Berkeša**, inače člana ŠK „Spartak“. On je u tom meču izgubio 3-2 i zamalo mu je izmako plasman na Svitski kup.

Međutim, njegov rezultat je velik iz prostog razloga što je na turniru učestvovalo 440 učesnika od koji su 196 bili velemajstori. Ko što je u ranijim brojevima i pominjano, Bojan Vučković je i dalje naš trenutno najjači igrač što je i potvrdio na ovom prvenstvu. Od naši nisu razočarali još i **Nikola Sedlak** i **Robert Markuš**, koji su

do samog kraja bili u šansi za plasman na Svitski kup. Međutim, zbog lošijeg rasporeda i jaki protivnika na kraju ipak nisu uspjeli. Robert Markuš osvojio je 6,5 iz 11, dok je Nikola Sedlak osvojio 6 iz 11. Od naši učestvovali su još i selektor **Branko Damljanović**, **Dragan Šolak**, **Aleksandar Kovačević**, **Goran Todorović**, **Miroslav Tošić** i **Draško Bošković**, al nažalost nisu uspjeli da se ozbiljnije umišaje u trku za visok plasman.

Iz mojeg ugla gledano, organizatori u Rijeci bili su na visini zadatka, počevši od smištaja, uslova za igru do prinosa partija priko Interneta.

Inače, poslednji godina Hrvatska mnogo ulaže u šah i spada u jednu od najbolji šahovski organizacija u Evropi. Rezultati se vide i u napritku njevi šahista pojavom dva mlada velemajstora **Marina Bošiočića** i **Ivana Šarića**.

Ian Nepomniachtchi je mladić od dvadeset godina iz Rusije i nije nepoznat u vrhunskom šahu. Pažnju na sebe nije skrenio samo ovim

fenomenalnim rezultatom i performansom od 2860 i zarađeni 25 rejting poena, nego još prija dvi godine kad je pobidio na najjačem otvorenom turniru u Evropi, pod nazivom Aeroflot open. Mnogi stručnjaci procinjavaje ga ko jednog od najveći talenata u svitskom šahu i predviđaje mu blistavu karijeru.

Krasi ga izuzetno agresivan stil igre a po lakoći u igri veoma podsića na Indijca Vishija Ananda. Pod lakoćom u igri podrazumiva se da igra veoma brzo, što znači da u partiji brzo i lako donosi odluke i da ima nevirovatnu intuiciju. Poslidnje kolo, iako mu je i remi bio dovoljan za titulu, on je igro na pobidu protiv daleko poznatijeg šahiste od sebe Vladimira Akopjana. Tu partiju je i dobio a za nju je potrošio svega 10 minuta! Zanimljiva je bila i partija protiv drugoplasiranog Badura Jobave, di je već u četvrtom potezu odigrana nova varijacija što je prava ritkost u današnjem šahu, koju vam prikazujemo. **velemajstor Nikola Sedlak**

1. e4 c6 2. d4 d5 3. f3 Db6 4. a4 {Ovaj potez pridstavlja novost! Ne bi reko da je to niki naročito jak potez al je u psihološkom smislu neprijatan, jel protivnika izbaciva iz svoji priprema, dok je bili to već sigurno imo u svojim analiza- ma.} e5 {Crni reaguje energično u centru.} 5. dxe5 dxe4 6. a5 \$1 {Valja crnu damu sklonit s dijagonale jel je prtilo Lc5.} Dc7 7. f4 {pešak e5 se brani dok crni e4 postaje slabost.} Sh6 8. Sc3 Lb4 9. Ld2 e3 {Crni i dalje igra agresivno. Daje pešaka radi brzog razvoja.} 10. Lxe3 O-O 11. Sf3 Td8 12. Ld3 Sa6 {Crni sada već malo pritirava i postavlja i drugog skakača na rub table. Mnogo bolje je bilo Sf5.} 13. De2 Lxa5 14. O-O Sb4 15. Le4 Lf5 16. Kh1 Lb6 17. Lxb6 Dxb6 18. Sg5 {Strategija cr-

nog je bila zdravo loša, jel je dao svog centralnog pešaka radi nebitnog bilog pešaka na daminom krilu.

Bili je jači u centru, što mu daje ogromne potencijale za napad.} c5 19. Tae1 Dg6 20. Lxb7 Sxc2 {Diagram #} 21. Sd5 \$1 {Ovaj sjajan meč u potezu je virovatno crni prividno nakon čega mu se pozicija raspada.} Txd5 22. Lxd5 Ld3 23. Df3 Te8 24. e6 \$1 {I dalje energično! Bilom sve figure stoje odlično dok su crne desinhronizovane, pa zato nema šta da se čeka...} Sxe1 25. Txe1 fxe6 26. Txe6 Kh8 ({U slučaju} 26... Txe6 27. Lxe6+ Kh8 28. Da8+ {crni bi ubrzo bio matiran.} 27. h3 Txe6 28. Lxe6 Lb5 29. f5 De8 30. f6 Df8 31. f7 {Crni se prido zbog neodbranjivi matni pritnji ko npr. De4} 1-0.

HOROSKOP ZA APRIL

OVAN: U skladu sa svojim praktičnim interesima izbićete nove poslovne ciljeve, al da bi uspijeli tribaćete ostvariti zajednički dogovor sa kolegama. U ljubavnom odnosu nemate namiru ništa pripuštit slućaju, al strasti će vas odat. Osićaćete se iscrpljeno, pa više odmarajte.

BIK: Znaćete ostvariti realnu procinu na poslu i nametnuti svoje mišljenje prid saradnicima, šta pridstavlja dobre pritpostavke za uspišan period. U ljubavi ćete se nać na emotivnoj prikretnici, a ako želite ostat u vezi potrudite se da bolje uskladite svoje misli i osićanja. Zdravlje dobro.

BLIZANCI: Moraćete se oprićilit za novu poslovnu viziju el za pouzdanog partnera sa slićnim idejama. U ljubavnom životu višto ćete izbigavati intrigantne situćije, što će bit sasvim dovoljno da vam ne bude dosadno.

RAK: Biće vam važno ostvariti visoke profesionalne standarde, al vaši saradnici imaće drugaćija mirila vridnosti i često će minjati svoju strategiju dilovanja. Distancirajte se od nji ako je ikako moguće. I u ljubavnom životu saćuvajte mudrost, jel vas partner moć iznenaditi na neugodan naćin. Mogući problemi s organima za varenje uslid nerveze i stresa.

LAV: Kako vam je jasno da pritirano ekspaniranje el dodatni rizik u poslovnim susretima pridstavlja loš izbor, slićićete zacrtati pravila. Teže ćete kontrolisati svoje strasti, tako da će emotivni partner na pogrišan naćin tumaćiti vaše ponašanje. Slabe taćke organizma su srce i jetra.

DIVICA: Tribaćete prilagoditi svoje kriterijume u odnosu na interesovanja koja preovlaćuju na poslovnoj sceni, šta pridstavlja osnovni uslov za uspišnu saradnju. Voljena osoba odbijaće vaše planove, al nema razloga da se dodatno uzbućivate. Naćite vrijeme za odmor i rekreaciju.

VAGA: Pažljivo pratite nove informacije el vaćne dogaćaje na poslovnoj sceni, ako namiravate da uspišno ostvarite svoje dugoroćnije interese. S voljenom osobom ćete se nadmudrivati, al ni jedna strana neće popušati. Moćbit problema s bubrikima i mokraćnim putovima.

ŠKORPIJA: Pažljivo proviravajte razlićite informacije koje budete dobivali, jel će znaćajno uticati na poslovnu dinamiku i ostvarenje vaši poslovni planova. Potrudite se da dilujete dovoljno podsticajno na emotivnog partnera. Zdravstveni problemi su za vama i sada ćete se oporavljati.

STRILAC: Izbigavajte javne rasprave i dokazivanje istine prid saradnicima koji raspolazu sa većim autoritetom, jel vas moć skupo koštat. U ljubavi budite mudri i ne razglabajte okolo o svojim intimnim planovima. Mogući problemi sa žućnom kesom, kostima, koćom el zubima.

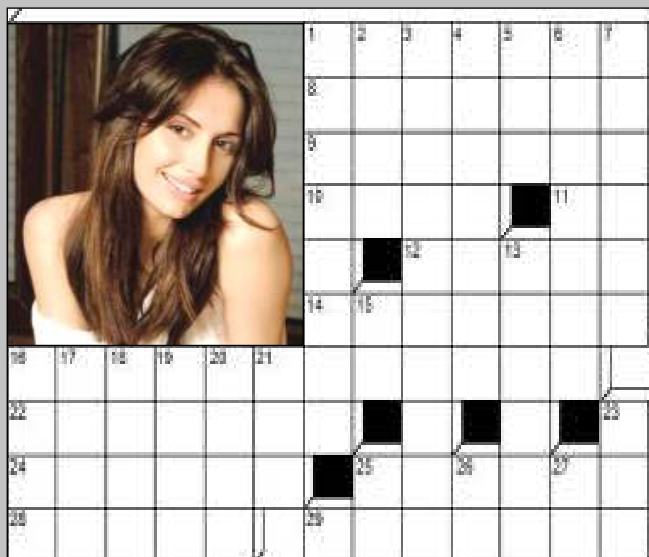
JARAC: Imaćete utisak kako se prilike na poslovnoj sceni minjaju u pozitivnom pravcu i u skladu sa vašim osnovnim interesima, šta nije daleko od istine. Voljena osoba neće dozvoliti da porodica trpi ćerez vaše karijere i veliki ambicija koje vas mećusobno udaljavaju. Zdravlje dobro.

UKRŠTENE RIĆI

VODORAVNO: 1. Strućnjaci u anatomiji; 8. Brodsko uće; 9. Živ tempo u muziki; 10. Rika u Banatu; 11. Ovdí (skr.); 12. Grad u Indiji; 14. Naš glumac, Dragan; 16. Naša pivaića na slici; 22. Mornar; 24. Prkosit; 25. Grad u Italiji; 28. Povridit; 29. Ćvrsto vezat;

USPRAVNO: 1. Stanovnik grada u Baćkoj; 2. Fodbaler Manćestera; 3. Francuska teniserka; 4. Noviji ruski pisac, Vladislav; 5. U istom trenu; 6. Naša pivaića, Vera; 7. Naš raniji fodbalski golman, Blagoje; 13. Inglesko žensko ime; 15. Dva susidna slova abecede; 16. Ime rećisera Kusturice; 17. Nedostatak, falinka; 18. Država u jugozapadnoj Aziji; 19. Konci; 20. Sokratov tućitelj; 21. Naša ajerokompanija; 23. Pobida u šahu; 25. Konj; 26. Auto-obiluće za Kragujevac; 27. Hemijsko obiluće za Nikal.

Dragan Tovarišić

RIŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

VODORAVNO: mastiks, ikrovat, St, Dara, i, Onon, kvarovi, Tanović, Dragutinović, razorit, noć, o, Eni Lenoks, In, Salazar, arija.

VODOLIJA: Pritirana angaćovanost na razlićitim stranama moć prouzrokovati niz neugodni situćija na poslu. Osićićete kako lagano gubite dominaciju koju ste do nedavno imali u odnosu sa voljenom osobom, al ljubavna kriza će se brzo riješiti na vaše zadovoljstvo. Hormoni su na udaru.

RIBE: Uspijte šta ste ostvarili daće vam za pravo da priminite nove kriterijume i uslove u poslovno-finansijskoj saradnji. U ljubavnom životu oćekivaju vas intrigantni dogaćaji, a ako ste slobodni bićete inspirisani za novu emotivnu vezu. Imajte na umu da zdravlje ulazi na usta.

Dragan Tovarišić

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku – „Bunjevačka rič“

Radio Novi Sad - 100 MHz vrime emitovanja:
petak 22.00 - 22.30 sati

Radio Subotica - 89,6 MHz vrime emitovanja:
subota 20.00 - 20.30 sati

Radio „Trend“ - Bačka Topola 97,8 MHz vrime emitovanja:
nedilja 12.00 - 12.30 sati

Radio Sombor - 97,5 MHz 14.00 - 14.30 sati

Gledajte bunjevačku emisiju „SPEKTAR“

Televizija Novi Sad – II program

vrime emitovanja: subatom od 15.30, a repriza
je naredne subate od 15.30 sati

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan velikog prela*

23. februar, *Dan izbora prvog novog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan kad je 1918. godine u Novom Sadu održana Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena*

Positite naše internet strane
www.bunjevci.org.rs

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBOTIČKOG GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBOTICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA POMOGLI

MINISTARSTVO
KULTURE
REPUBLIKE
SRBIJE

POKRAJINSKI
SEKRETARIJAT
ZA INFORMACIJE
AUTONOMNE
POKRAJINE
VOJVODINA

Република Србија
Министарство за људска
и мањинска права

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

Srbija je plod našeg zajedničkog života

Upis u poseban birački spisak
i izbori za nacionalne savite
nacionalni manjina
Srbija 2010.

Dajte najbolje od sebe

www.ijudskaprava.gov.rs

011/311 25 37